

de blauwe klauwier

jaargang 23 no. 4

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van **VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN"**, en verschijnt in principe 4 keer per jaar.

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van *f* 17,50 op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". De portokosten zijn in de prijs inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Willem Veenhuizen en Jan Wouters.

Het redactie-adres is: De Braken 11
5541 AC Reusel
tel. 0497-642391

VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN" beoogt bezig te zijn met vogelstudie in de Kempen, teneinde de kennis over de, in het wild levende, vogels te vergroten en een bijdrage te leveren aan de bescherming van deze vogels in hun milieu. Hiernaast is ruimte voor andere activiteiten zoals: natuurstudie in ruimere zin, voorlichting, educatie en beheerswerkzaamheden.

LIDMAATSCHAP kan men verkrijgen door zich te wenden tot het secretariaat van de Vogelwerkgroep. Het lidmaatschap begint met een proeflidmaatschap van 3 maanden. De contributie bedraagt *f* 45,- per jaar; studenten betalen *f* 35,- en gezinsleden *f* 22,50. DONATEURS die de vogelwerkgroep willen steunen zijn van harte welkom. Donateurs die *f*25,- of meer schenken, krijgen een jaar lang de Blauwe Klauwier toegezonden. BETALING van de contributie of donatie kan geschieden door storting op girorekening 5859111 ten name van Vogelwerkgroep de Kempen te Eindhoven, onder vermelding van "contributie Vogelwerkgroep" dan wel "donatie Vogelwerkgroep".

HET POSTADRES van het secretariaat luidt als volgt:
Vogelwerkgroep "De Kempen"
Postbus 386
5500 AJ Veldhoven.

ARTIKELN UIT DE BLAUWE KLAUWIER MOGEN WORDEN OVERGENOMEN, NA VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE, ONDER VERMELDING VAN DE BRON.

De Nachtzwaluw in de Kempen in 1996.

HANS HERMANS

Resultaten van een onderzoek in 1996 naar het voorkomen van de Nachtzwaluw in het werkgebied van Vogelwerkgroep de Kempen.

Inleiding

Acht jaar geleden, in 1988, is door de VWG de Kempen een uitgebreid onderzoek gedaan naar het voorkomen van de Nachtzwaluw in ons werkgebied. Dit heeft geleid tot het rapport "Nachtzwaluwonderzoek 1988 Vogelwerkgroep De Kempen" door Tom Heijnen (maart 1989). In 1996 is met steun van o.a. verschillende IVN-afdelingen een poging gedaan om dit onderzoek te herhalen.

Methode

De gebruikte methode is beschreven in de "Handleiding Landelijk Soortonderzoek Broedvogels" (uitgave 1996) van het SOVON. Hierin wordt onder meer aangegeven dat één waarneming tussen de datumgrenzen, 15 mei tot 10 augustus, voldoende is voor het karteren van een territorium. Het gebruik van een recorder is veelal noodzakelijk om zangactiviteit te stimuleren. Het uitkiezen van goede, zwoele avonden (vooral in juni, begin juli) is raadzaam om alle territoria van een gebied te kunnen lokaliseren. Het aantal malen dat, en wanneer een gebied bezocht is, is overgelaten aan degene die inventariseerde.

Resultaten

De bezochte gebieden zijn van oost naar west opgenomen in de tabel. De kaartjes laten met zwarte punten de plaatsen zien waar in 1996 de territoria zijn vastgesteld. Daarnaast zijn de resultaten uit het onderzoek van 1988 of eventueel an-

dere jaren gegeven. Het is niet de bedoeling alle gegevens die bekend zijn hier te geven, doch alleen een vergelijking te maken met andere jaren. Voor de uitgebreide gegevens van het Leenderbos (1996:18, 1988:17-21 territoria) wordt verwezen naar de Blauwe Klauwier nr.3 1996.

Vergelijking met 1988

Plaatselijk zijn er behoorlijke veranderingen opgetreden. Het opvallendst is de zeer grote teruggang van het aantal territoria op de Somerensche Heide. Is dat toevallig of is daar meer aan de hand ? Daar staan enkele flinke toenames tegenover zoals op de Stevensbergen en de Oirschotse en Oostelbeerse Heide. De kunst is om uit deze lokale veranderingen de trend voor de hele Kempische populatie te destilleren.

De gebieden die in zowel in 1988 als in 1996 zijn geïnventariseerd leverden in 1988: 58-65 territoria op en in 1996: 62-64 (zie tabel). Op grond van deze twee keer getelde gebieden lijkt het er dus op dat de populatiegrootte constant is gebleven ten opzichte van 1988. Deze vergelijking lijkt redelijk betrouwbaar omdat er niet een selectie van heel goede gebieden is geteld, maar een steekproef die redelijk representatief lijkt.

In 1996 zijn helaas niet alle gebieden geïnventariseerd, die in 1988 of in 1978/81 zijn geteld.

Bekende Nachtzwaluwgebieden die in 1996 niet geïnventariseerd zijn:

- Boswachterij De Kempen/Hapert 1988: 7 territoria (M. Bakermans) waaronder:

Tabel: Aantal territoria van de Nachtzwaluw in de Kempen per gebied zoals vastgesteld in 1996. Ter vergelijking zijn de aantallen uit een voorgaande inventarisatie toegevoegd.

Gebied	In 1996		Vergelijking	
	Territoria	Geïnventariseerd door:	Jaar	Territoria
Molenheide	2	P. v. Happen	1988	0
Strabrechtse Heide	4	P. v. Happen e.a.	1988	2
Somerensche Heide	1	IVN-Maarheeze	1988	13-14
De Pan	1	IVN-Maarheeze	1988	3
Boksenberg/Biezeven	2	IVN-Maarheeze	1978/81	1-2
Budelerbergen	5	W. Beeren	1988	8
Gastelsche Heide	1	W. Beeren/IVN-Valkenswaard	1978/81	2
Groote Heide				
- Kl. Huisven e.o	0	IVN-Waalre	1988	0
- Diep Meerven e.o.	2	IVN-Waalre	1978/81	1
Heezerven e.o.	0	IVN-Heeze		
Valkenhorst/Spinsterberg	3	IVN-Heeze/M.de Bijl	1988	1
Leenderbos	18	VWG De Kempen	1988	17-21
Grote Heide	4	IVN-Valkenswaard	1987	1
Malpie	2	IVN-Valkenswaard	1988	0
Malpiebergsche heide	0	IVN-Valkenswaard		
Plateaux/Lage Heide	0	IVN-Valkenswaard	1988	1
Meelberg/De Ruischaards	0	IVN-Waalre		
Oirschotse en Oostelbeersche Heide	11	IVN-Veldhoven/C. Mulder	1988	4-5
Buikheide	0	J. van Kessel e.a.		
Stevensbergen e.o.	7	IVN-Eersel/Bergeyk	1988	1
Bergeykse Stukken	2	IVN-Eersel/Bergeyk		
Bosw. De Kempen/km-hok 571254	1	M. Bakermans	1978/81	2 ten zuiden Postelseweg
Cartierheide	3	M. Bakermans	1988	4 samen met HapertseHei
Hapertse Heide	3	H. Hermans e.a.		
Peelsche/Kroonvensche Heide	2(-4)	P. Wouters (onvolledig onderzocht)	1988	4-5
Totaal	74-76		Totaal	65-73

heidegebied langs de Goorloop 1994: 2 territoria (T.v.der Vleuten)

- Landgoed De Utrecht: 1988: 17 territoria
- Hugterheide: 1988 3 territoria
- Ten N en NO van Flaesven 1981: 3
- Boswachterij de Kempen ten Z van de Postelse weg 1981: 2
- Witrijt, ten Z van Boswachterij De Kempen 1981: 3
- Aardbrandsche Heide, ten ZW van Valkenswaard 1981: 1
- Vlaamse weg ten ZO van Heeze 1981: 1

Dit levert voor 1996 nog 37 territoria in niet getelde gebieden op.

Daarnaast zijn er nog talloze gebieden die bij beide vorige onderzoeken 0 territoria telden, maar ogenschijnlijk toch geschikt lijken. Aannemen dat daar niets zit is dus gevaarlijk. Daarom blijft het onderzoeken van "nul-gebieden", zoals bijv. de Buikheide, op Nachtzwaluwen van belang. Gelet ook op een gebied zoals Plateaux/Lage Heide. Deze keer telde dat ook 0 territoria maar het was in 1988 en 1994 nog goed voor 1 territorium.

Zo komen we voor 1996 op 74-76 getelde en 37 niet getelde territoria. Een totaal van maximaal 113. In 1988 waren dat 83-90 getelde territoria en 20-23 (cijfers uit 1981) niet getelde. Ook een totaal van maximaal 113. Opnieuw een aanwijzing dat de populatie sinds 1988 vrijwel constant is gebleven.

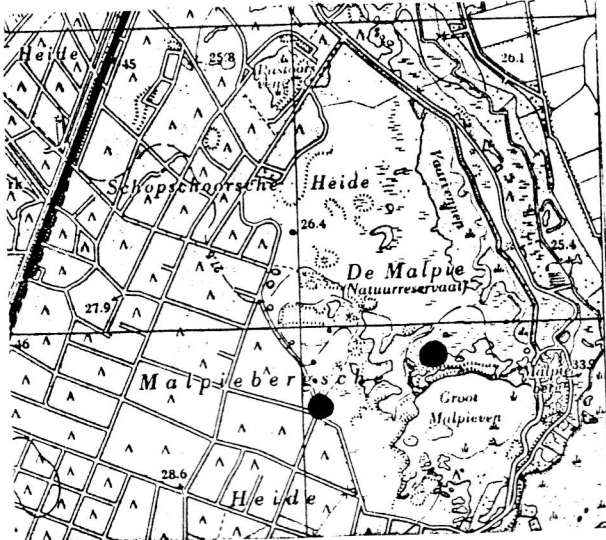
Een schatting van het aantal territoria in de Kempen van 125-150 lijkt daarom gerechtvaardigd.

Het onderzoek uit 1988 was een vervolg op tellingen in de jaren 1978 tot en met 1981. Toen werden ongeveer 170 territoria geteld en het werkelijke aantal werd toen geschat op 190-220 territoria. Vergelijken daarmee is er in ruim 15 jaar toch een afname van 30% opgetreden

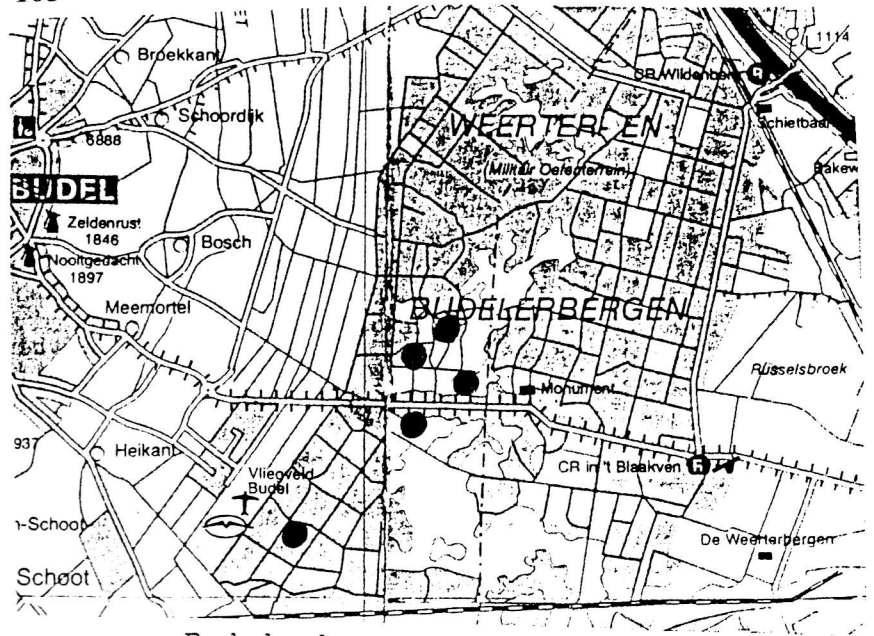
Ten slotte wil ik op deze plaats alle personen bedanken die meegewerkt hebben aan dit onderzoek, met de excuses voor de late rapportage.

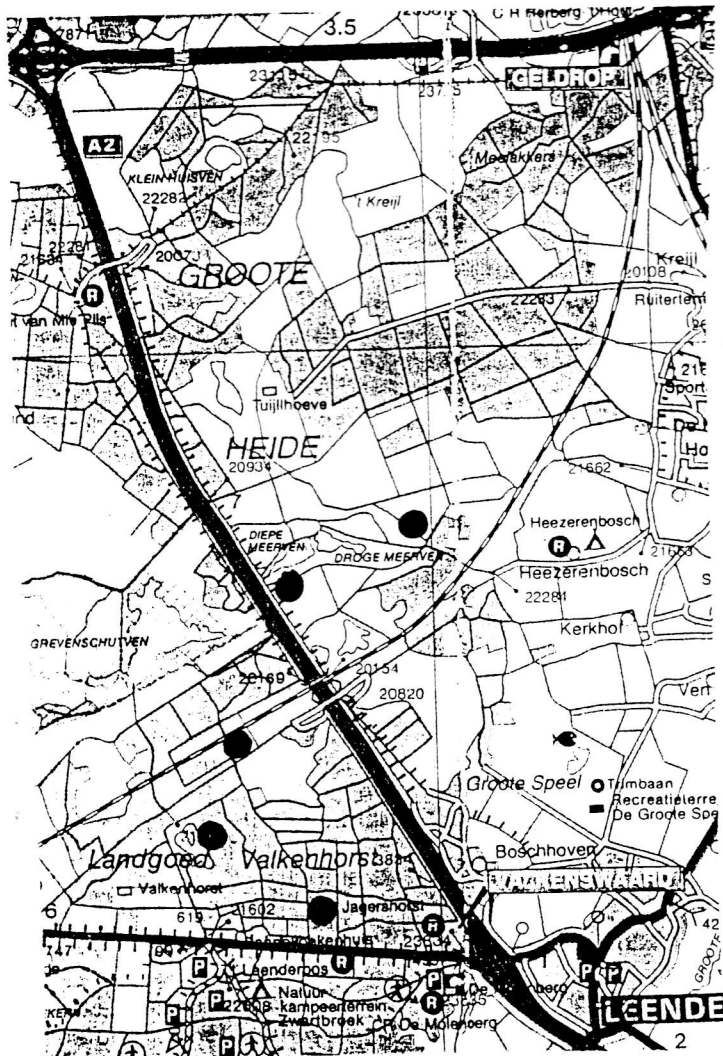
NACHTZWALUW
Ev. Haseldonk.
21-8-83
Staubrechts Heide
(36.00 uur)

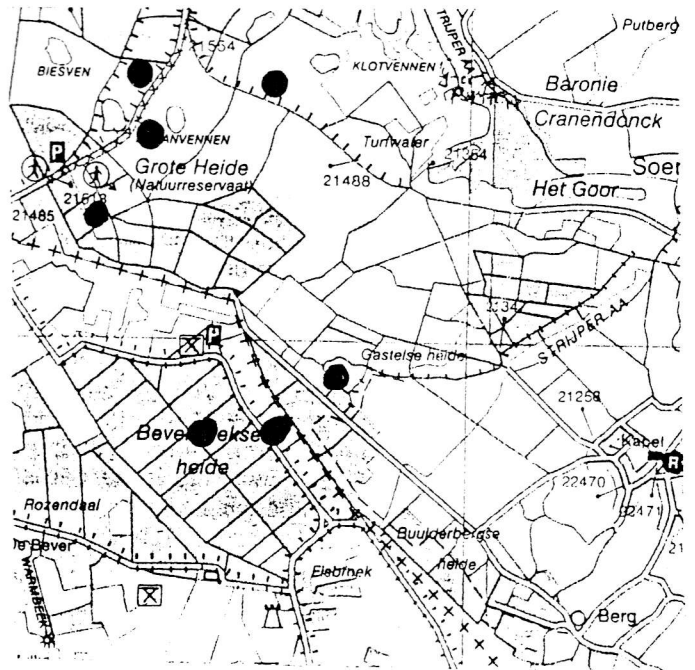
Malpie/Malpiebergsche heide: 2
1988:0

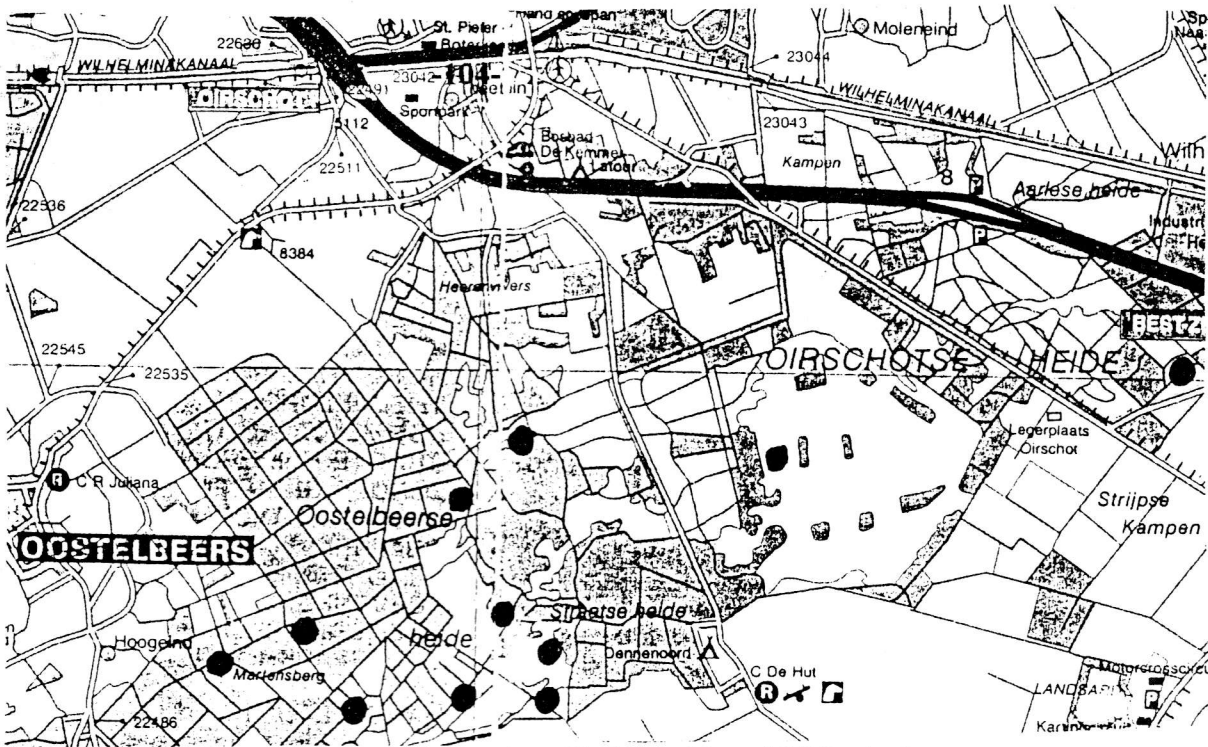
Budelerbergen: 5
1988:8

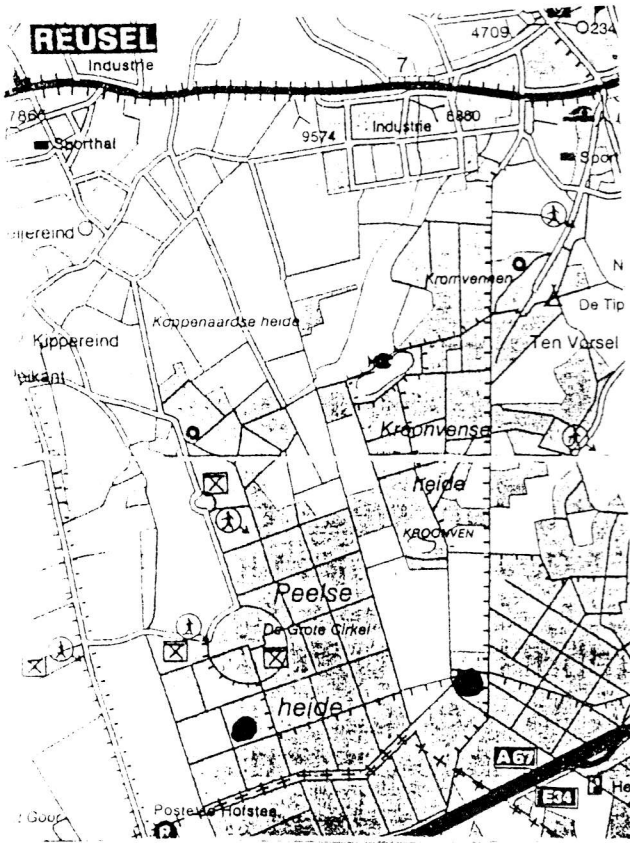
Groote Heide
- Kl. Huisven/Meelakkers: 0 1988:0
- Diep Meerven e.o.: 2 1978/81:1
Valkenhorst/Spinsterberg: 3 1988:1

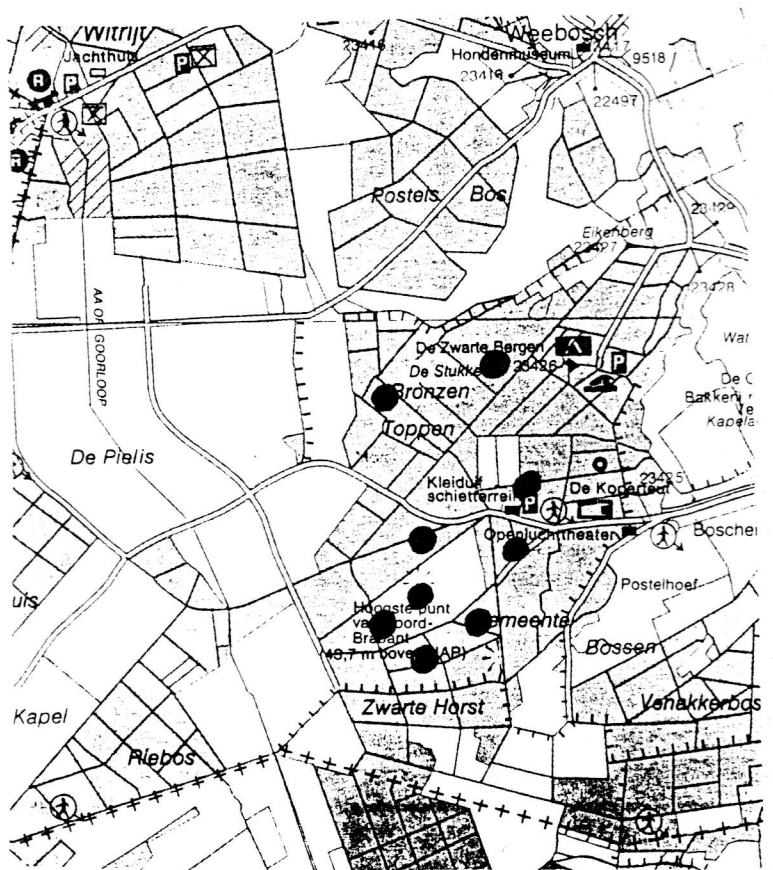
Groote Heide: 4 1987:1
Gastelsche Heide: 1 1978/81:2
(1995:3 Gastelsche Heide e.o.)
Beverbeekse Heide (Belgie): 2

Oirschotse en Oostelbeersche Heide:11 1988:4-5

Peelse/Kroonvense Heide:2(-4)
1988:4-5

Stevensbergen e.o.:7 1988:1 1978/81:2
Bergeykse Stukken:2

Vergelijking met wintertellingen van 1984-1986

TELLING VAN EKSTERS EN ANDERE WINTERVOGELS IN JANUARI 1996.

PIETER WOUTERS

Al langer speelde de vraag bij enkele vogelaars of de Ekster in sommige delen van ons werkgebied nu echt zoveel was afgenomen als zij dachten. Om dat vast te stellen kan men een broedvogelonderzoek opzetten. Het grote probleem daarbij is, dat er voor ons werkgebied geen broedgegevens van de Ekster uit het verleden zijn, en dus geen vergelijkingsmateriaal. Het is echter ook mogelijk om de soort in de winter te gaan tellen. Daarom is er voor gekozen om de wintertelling weer van stal te halen. Van deze tellingen waren nog wel vergelijkbare gegevens beschikbaar.

Inleiding

In de jaren 1982 en '83 zijn er wintervogeltellingen in Oostbrabant georganiseerd door het Samenwerkingsverband Oostbrabantse Vogelwerkgroepen (SOV) waarbij voornamelijk de grotere soorten geteld werden. Dit is in de jaren '84 t/m '86 voortgezet door de Provinciale Planologische Dienst (PPD). In de jaren daarna heeft de PPD nog een poging gedaan om deze telling voort te zetten, maar dat is niet gelukt. En van de telgegevens die toen toch nog zijn verzameld, is nooit een verslag verschenen. Men mag zelfs vrezen dat ze verloren zijn gegaan, tenzij de vogelaars ze nog in hun aantekenboekjes hebben overgenomen.

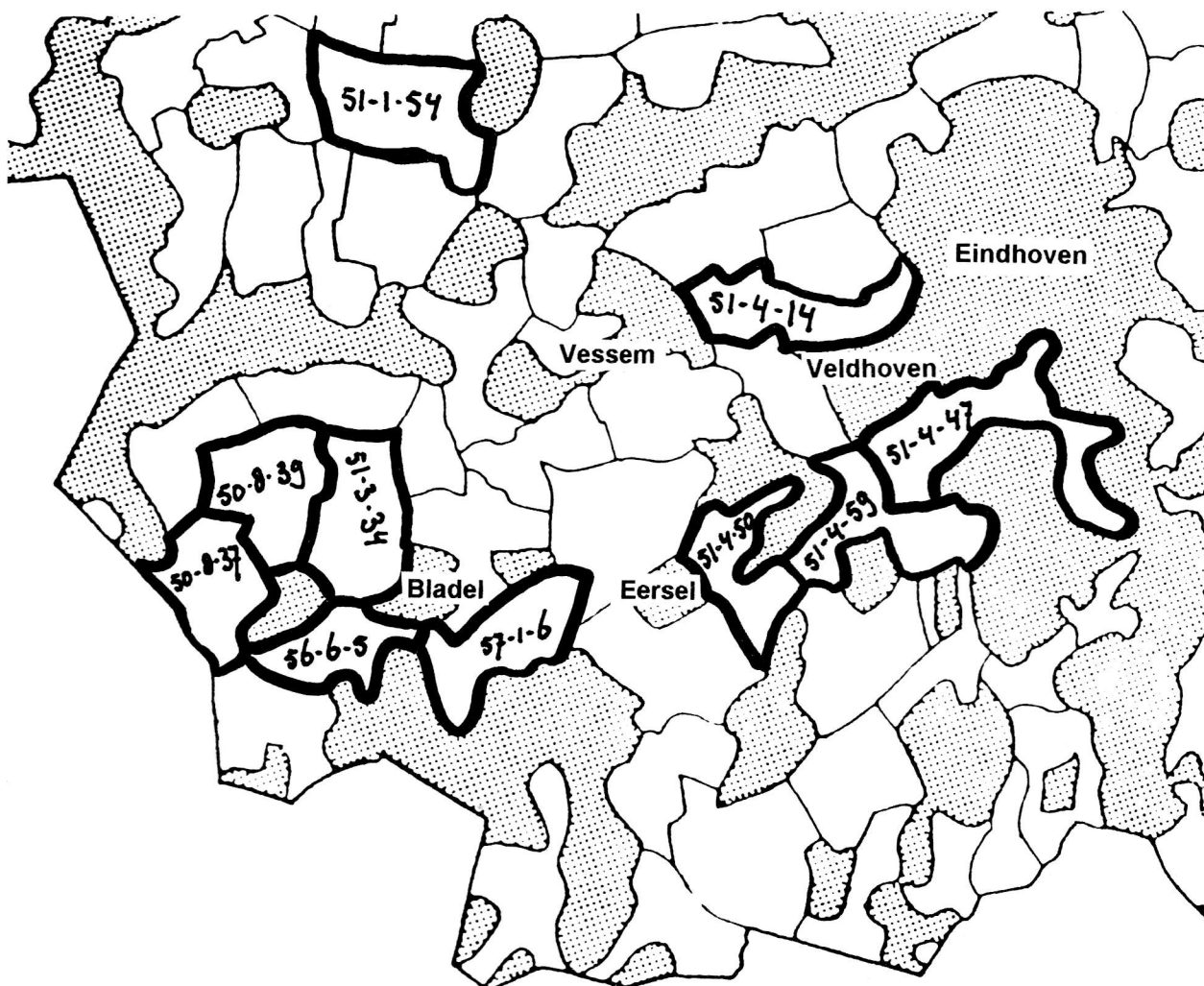
Als telgebieden opnieuw doorkruist gaan worden, is het natuurlijk zonde om alleen maar Eksters te gaan tellen. Met vrijwel dezelfde moeite kunnen ook andere grote soorten meegenomen worden. Daarom is besloten om de telling op dezelfde manier te organiseren als dat destijds gedaan is door de PPD. Dan zijn de verzamelde waarnemingen goed vergelijkbaar met de oudere gegevens. Zo zouden ook eventuele veranderingen bij de ander telsoorten aan het licht kunnen komen. Zeker voor de algemenere soorten die er tussen zitten, is dit interessant. Dat zijn namelijk soorten waar bijna niemand naar omkijkt tot ze schaars zijn geworden.

Methode

De telling is beperkt tot agrarisch gebied. De telgebieden variëren in grootte van zo'n 700 tot 1100 ha. Het is de bedoeling dat het telgebied per fiets of auto op een zodanige wijze wordt doorkruist, dat het hele gebied bestreken wordt. Natuurlijk zijn kleinschalige gebieden veel arbeidsintensiever dan grootschalige gebieden. Om de ± 300 m wordt gestopt om alles af te turen. Alleen vogels die van het gebied gebruik maken dienen geteld te worden, dus niet b.v. overvliegende ganzen. De onderzoekssnelheid met deze methode ligt tussen de 300 en 400 ha per uur. De telling dient uitgevoerd te worden tussen 9.30u en 16.00u.

De telsoorten zijn dezelfde als die door de PPD indertijd zijn geselecteerd. De algemenere soorten: Kievit, Zilver-, Storm- en Kokmeeuw, Zwarte Kraai, Roek, Ekster en Kauw. Deze soorten worden per kilometerhok geteld en dienen ook zo op een telformulier te worden ingevuld. Daarnaast zijn er nog een aantal minder algemene soorten geselecteerd: Blauwe Reiger, zwanen, ganzen, roofvogels, Korhoen, Patrijs, Wulp, Klapekster en Bonte Kraai. Deze soorten dienen op een bijgeleverde topografische kaart te worden ingetekend.

Figuur 1: Ligging van de in januari 1996 getelde wintertelgebieden. Met grijs is het niet agrarische gebied aangegeven zoals bos en stedelijk gebied.

De telling in januari 1996

Na een oproep binnen de vogelwerkgroep hebben zich een aantal mensen aangemeld om met deze telling mee te doen. De telling viel tussen 20 en 28 januari, zodat er twee weekenden beschikbaar waren om de telling uit te voeren.

Het weer tijdens de telperiode was nogal winters. Het eerste weekend was de temperatuur rond de 0° C maar een krachtige oostenwind deed het aanvoelen alsof het 15° C onder nul was. Dit weer duurde de hele week voort tot en met het tweede weekend. Op de 26e viel er een paar centimeter sneeuw. Het was zeker geen gesloten sneeuwdek zodat dit waarschijnlijk geen invloed op de telling heeft gehad. Maar

doordat de temperatuur nu tot een paar graden onder nul daalde, voelde het toch al schrale weer nog veel schraler aan. Op de aanwezigheid van de vogels heeft het weer waarschijnlijk niet veel invloed gehad, maar op de tellers mogelijk wel. Zeker op diegenen die na enkele uren veldwerk als een ijspegel bij de kachel gezet konden worden.

Er zijn 12 gebieden geteld. Twee daarvan zijn afgefallen doordat er niet voldoende volgens de methode is gewerkt. De overgebleven 10 telgebieden beslaan totaal een oppervlakte van 9650 ha. Voor de ligging zie figuur 1.

Voor het vergelijken van de telresultaten is in eerste instantie alleen gebruik gemaakt van de PPD-tellingen. En niet van

de resultaten van de twee jaar dat het SOV de tellingen heeft georganiseerd. Dit heeft te maken met het feit dat de gebiedsindeling bij de SOV-tellingen iets anders van opzet was.

Van één gebied: 50-8-39, waren ter vergelijking geen gegevens uit de PPD-periode aanwezig, omdat het toen niet geteld is. (Wel ervoor en erna, zie bijlage). De andere 9 zijn alle wel 2 of 3 keer geteld in de jaren 1984-1986.

Resultaten

De resultaten van de wintertelling 1996 zijn terug te vinden in tabel 1, samen met de aantallen uit de winters '84-'86. De aantallen zijn er ook nog uitgewerkt als dichtheden per 100 ha. In de bijlage zijn de cijfers van alle tellingen van de 10 telgebie-

den, die ik heb kunnen terugvinden en/of reconstrueren weergegeven.

Het getelde gebied is te klein om van alle soorten iets zinnigs te kunnen zeggen over eventuele toe- of afname. Daarom wil ik me beperken tot die soorten waar voldoende aantallen van zijn geteld.

Bij elke behandelde soort zal ik de aantallen vergelijken met de resultaten uit 1984-'86. Verder zal ik de landelijke trend aangeven zoals die naar voren komt uit het PTT-project, de wintertelling van SOVON. Deze vergelijking heeft zijn beperkingen doordat het PTT-project op veel meer gegevens kan steunen, die uit heel Nederland komen en bovendien in allerlei biotopen verzameld zijn dus niet alleen in agrarisch gebied.

Tabel 1: Resultaten van de wintertelling in januari 1996 in 10 telgebieden in het agrarisch gebied van de Kempen. Ter vergelijking staan de gegevens van deze gebieden uit 1984-1986 eveneens weergegeven. Voor de vergelijkbaarheid zijn de aantallen ook omgerekend naar dichtheden per 100 ha.

	Totalen				Totalen per 100 ha			
	1984	1985	1986	1996	1984	1985	1986	1996
<i>Jaar</i>								
<i>Getelde ha</i>	8590	8590	5520	9650				
<i>Getelde tijd (uur)</i>	29.1	28.1	21.4	38.6	0.34	0.33	0.39	0.40
<i>Soorten</i>								
Blauwe Reiger	18	10	7	14	0.21	0.12	0.13	0.15
Blauwe Kiekendief	1	2	0	1	0.01	0.02	0.00	0.01
Havik	0	1	0	3	0.00	0.01	0.00	0.03
Sperwer	10	11	4	8	0.12	0.13	0.07	0.08
Buizerd	33	41	34	46	0.38	0.48	0.62	0.48
Torenvalk	14	5	4	17	0.16	0.06	0.07	0.18
Patrijs	20	209	59	78	0.23	2.43	1.07	0.81
Kievit	0	0	13	20	0.00	0.00	0.24	0.21
Zilvermeeuw	7	0	0	6	0.08	0.00	0.00	0.06
Stormmeeuw	138	158	279	245	1.61	1.84	5.05	2.54
Kokmeeuw	1488	810	788	517	17.32	9.43	14.28	5.36
Zwarte Kraai	582	889	740	1403	6.78	10.35	13.41	14.54
Roek	2650	2070	1550	1757	30.85	24.10	28.08	18.21
Kauw	1270	1151	1484	2989	14.78	13.40	26.88	30.97
Bonte Kraai	16	14	1	2	0.19	0.16	0.02	0.02
Ekster	433	437	383	186	5.04	5.09	6.94	1.93

Blauwe Reiger

De Kempen zijn voor deze soort natuurlijk niet echt interessant. Hij wordt het meest aangetroffen in telgebieden waar een beek doorstroomt zoals Grote Beerze en Dommel. Het aantal per 100 ha in 1996 wijkt niet af van de gevonden waarden in de jaren tachtig.

Landelijk zit de soort in de lift.

Buizerd

De Buizerd is een soort die in de winter veel gebruik maakt van het agrarische gebied. Hij is dan bij mooi weer goed te tellen, daar hij zijn uitkijkpost vaak op weipaaltjes of in bomen heeft. Slecht weer kan het tellen bemoeilijken doordat ze zich dan terug trekken in bosjes. Echt winterweer heeft invloed op de aantallen Buizerden die in Nederland komen overwinteren. Dit vinden we ook terug in de aantallen getelde Buizerden. De winter van '84 was niet streng, terwijl de winters van '85, '86 en '96 er toch mochten zijn. (Alle elfstedenwinters!) Het aantal getelde exemplaren per 100 ha ligt in deze winters dan ook hoger dan in 1984.

De landelijke trend is voor de Buizerd positief.

Torenavalk

Bij deze soort springen de winters van '85 en '86 er in negatieve zin uit. Dit is wel enigszins verklaarbaar daar dit allebei winters waren met nogal wat sneeuw. De Muizen zijn dan voor de Torenavalk onbereikbaar. Ze worden dan gedwongen om weg te trekken naar gebieden die niet bedekt zijn met sneeuw.

Door de grote schommelingen die zo per winter ontstaan valt er niets te zeggen over een eventuele landelijke trend.

Patrijs

Ook hier zien we grote schommelingen tengevolge van het winterweer. Maar het aantal getelde Patrijzen wordt nu bepaald door de grote zichtbaarheid in de sneeuw. Normaal vallen Patrijzen tijdens

een telling nauwelijks op, want ze drukken zich of zitten verscholen in ruigtes. Maar bij sneeuw gaan deze taktieken niet meer op en zien we de Patrijzen als donkere stippen op een witte achtergrond. Dit komt duidelijk naar voren in de winter van '85 toen er bijna overal een dik pak sneeuw lag. De zachte winter van '84, zonder sneeuw, heeft dan ook het laagste aantal per 100 ha.

Evenals bij de Torenavalk kan er door de grote schommelingen per jaar geen landelijke trend worden berekend.

Stormmeeuw

Het aantal Stormmeeuwen dat hier overwintert neemt toe. De hoeveelheden zijn echter niet gelijkelijk over ons werkgebied verspreid. Het westelijke deel van de Kempen is veel geliefder bij deze meeuw dan het oostelijke. In de oostelijke telgebieden werden nagenoeg geen Stormmeeuwen geteld. Het lijkt er dan ook op dat de grens tot waar grotere aantallen Stormmeeuwen overwinteren, over ons werkgebied loopt.

Ook landelijk gaat deze soort vooruit.

Kokmeeuw

Het aantal getelde Kokmeeuwen per 100 ha is drastisch gezakt. Het lage aantal in de winter van '85 ligt aan het gesloten sneeuwdek. Maar zelfs toen, in die kokmeuwonvriendelijke winter, lagen de aantallen nog hoger dan het huidige niveau.

Het aantal broedparen van deze soort loopt niet alleen in Nederland maar ook in heel noordwest Europa achteruit. Dit gegeven vinden we ook terug in de wintertelling. Uit de cijfers van het PPT-project blijkt dat de daling zich in de tweede helft van de jaren tachtig heeft ingezet. Als mogelijke oorzaken noemt SOVON de verdroging van graslanden en daardoor een verminderd voedselaanbod. Mogelijk dat het injecteren van de mest en het uitrijverbod in de winter ook een negatieve invloed heeft gehad op de voedselvoorziening van de Kokmeeuw.

Zwarte Kraai

Deze soort doet het goed in de Kempen. Het aantal per 100 ha is zelfs verdubbeld ten opzichte van 1984. Dit ondanks de kraaienvangkooien en het doorschieten van nesten. Maar na 1986 is er niet veel meer bijgekomen.

De populatietrend in Nederland is stabiel.

Roek

Het aantal Roeken wat binnen het telgebied overwintert lijkt af te nemen. In de tellingen '84 -'86 lijkt het aantal stabiel. Maar het aantal per 100 ha springt er in '96 negatief uit. Dit is eigenlijk een bevestiging van een indruk die ik al eerder had. Dat ik steeds minder Roeken zag in de winter. Misschien speelt hier hetzelfde als bij de Bonte Kraai, namelijk dat de wintergasten steeds meer in de noordelijke en oostelijke broedgebieden blijven overwinteren. In de telgebieden liggen geen roekenkolonies.

De landelijke populatietrend is stabiel. Dus mogelijk geldt deze afname alleen voor de Kempen.

Kauw

Deze soort doet het ook erg goed. Ook hiervan is het aantal getelde exemplaren per 100 ha verdubbeld ten opzichte van 1984 en '85. Het aantal lokale broedvogels is eind jaren tachtig, begin jaren negentig sterk toegenomen doordat de Kauwen massaal de schoorstenen in dorpen en steden hebben gekoloniseerd. Door de overlast die dit met zich meebracht worden er echter steeds meer 'kauwdicht' gemaakt. Eventuele volgende wintertellingen kunnen aantonen of dit effect heeft op de populatie.

Ook de landelijke trend is positief.

Bonte Kraai

Deze soort kwam alleen voor in bepaalde gebieden die dan ook ieder jaar weer werden bezet. Midden jaren tachtig ging het hier bergafwaarts met deze soort. De Bonte Kraai overwinterde steeds meer in de

noordelijke broedgebieden. Deze afname verliep voor de Kempen in een paar jaar tijd.

Wat er in telgebied 50-8-37 gebeurd is, geeft ondanks dat het maar over één telgebied gaat, de realiteit goed weer (zie bijlage). We mogen dan ook van geluk spreken dat we nog één Bonte Kraai hebben kunnen tellen (dubbel).

Evenals bij ons is ook landelijk het aantal overwinterende Bonte Kraaien sterk gedaald.

Ekster

De soort waar het allemaal om was begonnen. Uit de cijfers blijkt duidelijk dat het aantal Eksters wat zich in de winter in het agrarische gebied ophoudt sterk is gedaald. Ten opzichte van het gemiddelde in de jaren 1984-'86 is de dichtheid per 100 ha in 1996 met 66 % afgenomen!

Deze daling is hier pas ingezet na de PPD-tellingen uit de jaren tachtig. Dit komt goed overeen met het PPT-project. De daarin gevonden afname zette eind jaren tachtig in en er lijkt nog geen eind aan gekomen te zijn. Het BMP-project laat pas de laatste jaren een lichte daling zien van broedgevallen in bos en in het agrarische gebied. In natuurgebieden (heide, duinen, enz.) is de stand stabiel tot een toename. Dit kan er op duiden dat als eerste de surpluspopulatie is verdwenen, wat door deze wintertelling en het PTT-project zo duidelijk is geregistreerd. En dat nu de broedvogels aan de beurt zijn.

Dit geldt echter niet voor alle biotopen. Zeker in het stedelijk gebied lijkt de Ekster het zelfs goed te doen. In de telgebieden die rond het stedelijk gebied Eindhoven-Veldhoven liggen, is de gevonden afname ten opzichte van de PPD-tellingen het kleinst. (Zie tabel 2.) Gebied 51-04-59 heeft toch nog een grotere afname dan de andere twee gebieden. Dit telgebied strekt zich echter uit van Wintelre tot aan Eindhoven. De hier getelde Eksters bevonden zich allemaal tegen Eindhoven aan.

Tabel 2: Procentuele verandering van het aantal Eksters in '96 t.o.v. van het gemiddelde aantal Eksters wat geteld is in '84 t/m '86. De met een * gemerkte telgebieden liggen tegen stedelijk gebied aan.

<i>Telgebied</i>	50-08	51-01	51-03	51-04	51-04	51-04	51-04	56-06	57-01
	37	54	34	14*	47*	50	59*	05	06
<i>Verandering (%)</i>	-69.8	-87.7	-73.5	-34.6	+5.7	-68.9	-49.1	-13.3	-88.5

De geringe afname in gebied 56-06-05 lijkt hierbij wat uit de toon te vallen. Maar dit telgebied had in 1984-'86 de laagste dichtheid van alle destijds getelde gebieden. En er is een tendens dat de afname het grootst is in gebieden die bij de PPD-tellingen de hoogste dichtheid hadden. Bovendien komt het aantal hier geheel voor rekening van een groep Eksters die tegen een industrieterrein aanzat. Dat is ook verstedelijkt gebied.

Over de oorzaken van de achteruitgang van de Ekster kunnen we alleen maar hypothetisch spreken. De jagers zouden een grote invloed kunnen hebben op de eksterpopulatie in het agrarische gebied. Eksters zijn opvallende vogels en volgens jagers erg makkelijk te vangen met klepkooien, wat dus ook gebeurt. Het feit dat ze het in de stad goed doen, waar geen jagersbelangen liggen, zou een ondersteuning kunnen zijn voor deze hypothese.

Een andere mogelijkheid is dat er in het agrarische gebied iets is veranderd waardoor de Ekster minder produktief is. Mogelijk dat de moderne agrarische bedrijfsvoering hiervoor verantwoordelijk is. Dit komt misschien aan het licht met het nestkaartenproject van SOVON.

Of zouden de toegenomen aantallen Zwarte kraaien en Kauwen er iets mee te maken hebben? Uit onderzoek is vast komen te staan dat zeker de Zwarte Kraai een concurrent is als het de nesten betreft. Het gaat dan om overname van nesten, roven van eieren en jongen. En beide soorten zijn voedselconcurrenten van de Ekster.

Het is wel duidelijk dat er in de komende jaren nog het nodige onderzoek verricht dient te worden, om de echte oor-

zaak van de achteruitgang van deze 'gewone' vogel te achterhalen. En het lijkt me dat dit niet alleen door de prof gedaan hoeft te worden, maar dat ook de amateur een bijdrage kan leveren door nesten van Eksters te volgen.

Dankwoord

Door het gure weer tijdens de telperiode hebben de tellers echt afgezien. Maar hopelijk doen ze weer even enthousiast mee bij een nieuwe telling. De volgende tellers hebben meegedaan aan deze telling :Peer Busink, Jacques v Kessel, Jan Kolsters, Henk Munsters, Tonny vd Vleuten, Jan Wouters en Piet Wuyts. Allemaal bedankt.

Literatuur

- Baeyens G. & F. Koning (1982), Broedsucces bij Eksters. *Argus* 7: 5-7.
- Heijnen T., F. Post & J. van der Winden (1986), Avifauna-onderzoek midden en oost Brabant - interim rapportage. PPD Noord-Brabant, Den Bosch.
- Moller Pillot H. (1984) Vogels in het Leypark. XI De Ekster. De oude ley, jrg 6 (1):19-21, KNNV-Tilburg.
- Sierdsema H., F. Hustings, C. van Turnhout & T. Verstrael (1997), Vijftien jaar wintervogels tellen in Nederland in 1980-1994. *Het Vogeljaar* 45 (4): 145-155.
- van der Winden J. & T. Heijnen (1986), Resultaten van de wintervogeltelling in januari. 1986. *Roodborsttapuit* 5 (2/3): 115 - 131.

Bijlage (deel 2):
 Resultaten van alle wintertellingen in de diverse telgebieden. De totalen in de grijze kolommen zijn niet gebruikt in de vergelijking met 1996.

telgebied oppervlakte	51-4-14 800 ha			51-4-50 780 ha			51-4-59 950 ha			56-6-05 750 ha			57-1-06 960 ha									
	21-01-1984	19-01-1985	20-01-1996	13-01-1982	29-01-1983	21-01-1986	17/28-01-1982	19-01-1984	27-01-1985	13-01-1986	02/11-01-1982	10-01-1984	13-01-1985	05-01-1986	11/13-01-1982	08/16-01-1983	11-01-1984	10-01-1985	11-01-1986			
getelde tijd (uren)	2.5	4.0	3.0	?	?	2.0	?	2.8	3.8	6.0	5.5	?	2.5	1.5	2.3	1.8	?	?	3.5	3.5	4.8	
sneeuw	-	++	-	?	?	-	?	-	+	-	?	?	-	++	+	-	?	?	-	++	-	
Soorten																						
Blauwe Reiger	1			2	2	2	1	1	2	3	3	1	1							2	2	1
Blauwe Kiekendief																						1
Havik			1						1		1											
Sperwer	1	1		1	1	2	2	2	3	3	3									1	1	
Buizerd	1	3	1	5	2	5	5	8	5	7	9	8	4	2	4	2	5	4	2	4	2	7
Torenvalk	1			1	1	2	1	1		1			2	2		2				4	1	3
Smelleken																						1
Patrijs	5	5		8	45	26	9						12	40	29	7				7	60	4
Kievit												2	2		12							1
Zilvermeeuw																						1
Stormmeeuw				7			4															18
Kokmeeuw			25	18	2	27	10	8	6	4	4	7	7	22		53						29
Zwarte Kraai	21	10	165	72	144	126	279	24	103	188	283	310	21	12	19	12	63					21
Roek	106	53		70	100	9	117	700	377	428	120	175	137	80	163	50	6					21
Kauw	2	42	225	70	3	6	19	88	183	213	382	223	11	60	47	55	342					166
Bonte Kraai																						162
Ekster	23	29	17	130	82	86	46	60	76	97	63	40	43	25	15	12	15					71
																						120
																						67
																						30
																						86
																						7

* Zie ook telgebied 50-8-37

DE HUISZWALUW (*Delichon urbica*) IN DE KEMPEN IN 1996.

WILLEM VEENHUIZEN

Al voor het dertiende achtereenvolgende jaar zijn veel plaatsen in de Kempen op de Huiszwaluw geïnteriseerd. We krijgen zo mooie tijdreeksen van het verdwijnen van een soort.

En we houden vol. Het team zwaluwtellers bestond dit jaar de volgende personen: Wil Beeren (WBe), Fred de Blom (FdB), Pierre Boudewijns (PBo), Martin van den Broek (MBr), Wim Deeben (WDe), Piet van Happen (PHa), Ton Hermans (THe), Broeder Joris (Bjo)Guus Nas (GNa), Willem Veenhuizen(WVe), Gerrit Vink (GVi), Jan Wouters (JWo) en Piet Wuyts (PWu). Allen veel dank en gaarne tot het volgende seizoen.

BESPREKING VAN DE TELRESULTATEN PER PLAATS.

In Tabel 1 zijn de getelde aantallen in de diverse plaatsen vanaf 1984 tot en met 1996 weergegeven. We zullen de tabel plaats voor plaats doornemen.

Acht: Een toename van maar liefst 7 nesten!

Bergeijk: Populatie afgenomen.

Breugel: Hoe lang zal de Huiszwaluw zich hier nog kunnen handhaven? Dit jaar in ieder geval nog net met 1 nest.

Budel: Sterke toename!

Eindhoven: Eindelijk na 3 jaar weer een toename dank zij de nieuwe vestigingen nabij de Rode Kruislaan. Het klei en leem uitleggen werpt zijn vruchten af in de vorm van nieuwe nesten. Heesterakker blijft stabiel.

Geldrop: Afname. De kolonie aan de kerk in Zesgehuchten gaat steeds verder achteruit en omvat nog maar 4 broedparen. Een nest was 'gekraakt' door een Ringmus

Heeze: Kleine afname.

Leende: Populatie stabiel zolang het nog duurt.....

Leenderstrip: Blijft stabiel.

Luyksgestel: Populatie sterk achteruitgegaan, meer dan 50%. Een afname met 10 nesten vanwege onvriendelijke huiseigenaren

Reusel: Weer een afname, zelfs onder het niveau van 1993.

Steensel: Populatie toegenomen na een minder goed teljaar in 1995.

Tabel 1: AANTAL GETELDE HUISZWALUWNESTEN PER PLAATS VAN 1984 TOT EN MET 1996. Voor de afkortingen van de tellers zie in de tekst.

Plaats	Atlas- en Kwartblok	JAAR													Teller(s)	Tendens	
		'84	'85	'86	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95	1996			
Aalst	51-55	0	--*)	--	--	--	--	--	1	--	--	--	--	--			
Acht	51-34	--	±6	8	11	11	16	9	12	10	--	17	19	26	FdB		+
Bergeijk	57-13-3+4 57-23-1+2	--	8	6	--	6	7	6	3	7	8	8	7	4	WVe		-
Bladel	57-11	--	39	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--			
Breugel	51-25-4	24	20	9	9	12	13	12	5	9	3	2	2	1	GNa		-
Budel	57-26-4	--	--	--	--	31	31	22	20	14	6	5	2	6	WBe		++
Budel Dorplein	57-36-4	--	--	--	--	30	25	25	26	26	23	12	10	--			
Budel Schoot	57-36-2+4	--	--	--	--	10	7	12	3	6	2	2	1	--			
Casteren	51-51-2	27	--	--	--	±6	12	--	--	--	14	--	--	--			
Duizel	51-52-4	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--			
Eindhoven	51-35-1 51-44-2	97	82	53	42	29	31	25	29	30	23	18	17	24	GNa,FdB, WVe,GVi		+
Geldrop	51-46-3+4	77	32	36	40	44	49	56	39	32	16	19	24	17	PHa		-
Hapert	51-52	33	13	14	13	21	17	17	11	10	--	12	6	--			
Heeze	51-56-2+4	±1	8	15	18	21	13	10	4	8	4	14	16	13	PHa,THE		-
Hoogeloon	51-52-1	37	33	--	--	--	--	--	--	--	7	--	--	--			
Knegsel	51-53-1	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4	2	--			
Leende	57-16-1	34	23	--	5	4	3	11	6	6	8	9	6	5	WBe, PHa		0
Leenderstrijp	57-16-3	--	--	--	--	--	--	--	--	--	45	35	32	33	WBe		0
Luyksgestel	57-23-4	37	21	19	--	24	22	25	22	19	23	18	18	8	WVe		--
Maarheeze	57-27-1	--	--	--	--	(2)	45	51	42	36	33	31	--	--			
Nuenen	51-36-1+3	73	43	38	21	19	--	--	16	12	18	18	12	--			
Oerle	51-43-4	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--			
Reusel	56-18-2	68	46	--	--	44	49	49	28	27	15	16	17	11	JWo		-
Riethoven	57-13+14	--	8	2	--	3	0	--	0	--	--	--	--	--			
Schadewijk	57-13	--	--	0	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--			
Soerendonk	57-26-1	--	--	--	--	34	39	27	26	27	19	19	--	--			
Son	51-25-3+4	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	0	0	0	GNa		0
Steensel	51-53-4	21	26	26	27	32	30	30	27	19	19	6	3	9	PBo, MBr		++
Sterksel	57-17-1	--	--	--	--	--	--	--	--	--	40	48	--	--			
Veldhoven (dorp)	51-54-1	40	21	29	--	21	34	40	33	38	18	21	25	17	WDe,WVe		-
Veldhoven Look (Boerenbond)	51-43-4 51-44-3	--	--	--	--	1	--	--	--	2	6	9	11	13	WDe		+
Waalre	51-54-2+4	40	--	29	--	--	--	33	30	--	25	--	--	--			
Weebosch	57-22-2	23	19	14	--	3	4	7	6	8	9	7	2	2	WVe		0
Westerhoven	57-14-3	12	10	18	--	22	25	26	22	20	20	17	9	12	WVe,PWu		+
Wintelre	51-43	--	--	--	--	0	--	--	--	--	--	8	10	--			
Zandoerle	51-43-4	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0	--	--			

TOTAAL 679 496 359 173 430 472 499 411 366 404 375 251 201

*)niet geteld

Veldhoven-dorp: De populatie is met eenderde afgenomen.

Veldhoven Look: Weer een toename, van 2 nesten bij de 'Boerenbond'. Mogelijk is er uitwisseling met vogels van Veldhoven-dorp?

Weebosch: Populatie stabiel, nog twee nesten.

Westerhoven: Populatie weer toegenomen, maar niet terug op het niveau van 1994.

NESTPLAATSEN IN HET BUITENGEBIED

In tabel 2 zijn de tellingen bijeengebracht van enkele kolonies in het buitengebied, dus buiten de bebouwde kommen.

Fabriek KZM Budelco: Nu weer een lichte toename.

Achelse Kluis: Enorme afname sinds 1994, als gevolg van diverse bouwwerkzaamheden en stopzetting van de veeteelt. De Boerenzwaluwen doen het met 20 paren nog wel redelijk.

Leenderstrip Paaldijk 3: Deze kolonie is ook flinkafgenomen met meer dan de helft.

Tabel 2: KOLONIES AAN BOERDERIJEN/HUIZEN IN HET BUITENGEBIED

Plaats	'84	'85	'86	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95	1996	Teller(s)
Eindhoven boerderij "De Keizer"	15	--	--	--	4	--	--	--	--	--	--	--	--	
Nuene boerderij Collse Hoefstr.	--	7	9	--	2	--	0	0	--	--	--	--	--	
Broekhovenseweg nabij Gr. Vlasroot	--	11	8	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	
Fabriek KZM Budelco, Dorplein	--	--	--	--	19	26	28	19	25	28	19	12	19	WBe
Achelse Kluis	58	39	±53	±63	±75	±83	±81	±56	±46	±56	±43	--	17	BJo
Aanscotse Beemden Eindhoven	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2	4	3	--	GVi
Riethoven Veldhovensedijk	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	8	--	--	
Leenderstrip boerderij Paaldijk 3	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	28	29	11	WBe
De Ruijter van Steveninck kazerne	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	±7	GVi

DISCUSSIE

Ook in 1996 is de populatie over de gehele lijn weer achteruit gegaan, al blijven er *ups* en *downs*. Tegenover flinke afnames van de huiszwaluwpopulaties in Geldrop, Veldhoven-dorp en Luyksgestel staan enkele toenames in Acht, Eindhoven en Budel. Als we de plaatsen die in 1995 en 1996 geteld zijn met elkaar vergelijken komen we tot een teruggang van 251 naar 231 nesten, een daling van 8 %.

Voor het teldistrict waar ons werkgebied in ligt (nr.9) stellen Jonkers en Leys (1997) in 1996 een licht stijgende trend vast van 1 %, ten opzichte van 1995. In ons werkgebied doet de Huiszwaluw het dus slechter dan in de rest van Nederland, en ook slechter dan in de rest van zuidelijk Noord Brabant.

We zullen de moed er maar in houden en tellen nu het nog kan.

Literatuur

Jonkers D.A., & H.N. Leys (1997): Resultaten van de huiszwaluwkolonietellingen in 1996. Het Vogeljaar 45 (4):167-170

STADSNATUUR

KARIN ALBERS, JEANNE VERHEUGT & WILLEM VEENHUIZEN

Stichting Stadsnatuur Eindhoven heeft het eerste jaar achter zich! Stadsnatuur, zoals we de stichting meestal noemen, wil actief zijn in het versterken van de Eindhovense natuur. We zetten ons dus vooral in voor 'doe-projecten': natuurontwikkeling van kleine elementen, natuurbeheer en -behoud, maar ook inventarisaties en voorlichting. De kwaliteit en het karakter van natuur in de stad is immers van groot belang en zeker het behouden waard. Stedelijke natuur is dicht bij de mensen en daarom extra zichtbaar.

Op dit moment heeft Stadsnatuur plannen voor onder andere de volgende projecten:

- * poelen voor kikkers, padden en salamanders
- * zwaluwnestkasten
- * vleermuiskelders en kasten
- * vlindertuinen
- * periodieke inventarisaties (monitoring)
- * voorlichting en educatie en meer aandacht voor de natuur in de stad

Daarbij vinden wij het van groot belang dat de samenwerking tussen verenigingen, stichtingen en instanties bevorderd wordt. Open communicatielijnen vindt Stadsnatuur onontbeerlijk en ook samenwerking met de gemeente Eindhoven is essentieel.

De groepen:

Stadsnatuur is een echt samenwerkingsverband tussen diverse groepen. De volgende groepen zijn er allemaal bij betrokken: Vogelwerkgroep De Kempen Commissie Stadsvogelwerkgroep, IVN afdeling Eindhoven, KNNV regio Eindhoven, RAVON Noord-Brabant (amfibieën, reptielen en vissen), Vleermuiswerkgroep Noord-Brabant en de Vleermuisstichting! Bovendien vallen de Poelenwerkgroep, de

Vleermuiswerkgroep en de nog op te richten Vlinderwerkgroep ook onder Stadsnatuur. Naast deze concrete samenwerking die vanaf het begin bestond is tevens een contact op gang gekomen met de Dierenbescherming, de Groenschool, het Eckart-College en de VENEL. Verder is er regelmatig overleg met Werkgroep Natuurbehoud en Milieubeheer.

Onze activiteiten:

De hiervoor genoemde natuurgroepen hebben in december 1995 met elkaar besloten om te gaan samenwerken in een nieuwe stichting: Stichting Stadsnatuur Eindhoven, een primeur in zo'n grote stad in Nederland! De bestuursleden van Stadsnatuur zijn vanaf december 1995 enthousiast van start gegaan. Gestimuleerd door de hoge verwachtingen in onze directe omgeving en om nu eens echt iets concreets te doen voor de natuur in Eindhoven. Op 2 maart was de officiële presentatie van Stadsnatuur. Er was veel belangstelling van natuurorganisaties, gemeente, onderwijs en de pers.

In de loop van 1996 heeft Stadsnatuur een 20-tal projecten opgepakt! Hieronder vallen bijvoorbeeld aanleg van paddepoelen, vleermuiskelders, gierzwaluwkasten, opstellen monitoringplannen en dergelijke. De aanleg van nog vele amfibieënpoelen is een van de activiteiten, komend vanuit de Poelenwerkgroep. Het is een mooi voorbeeld van kleinschalige natuurontwikkeling. Van deze poelen profiteren bovendien ook andere organismen zoals waterplanten, libellen en kleine waterdier-tjes. Ook wordt bijvoorbeeld gewerkt aan winterverblijfplaatsen voor vleermuizen op vliegveld Welschap. Natuurlijk wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor vogels in de stad; gierzwaluwkapanen, andere

nestkasten en oeverzwaluw wanden stonden tot nu toe op het programma. Voor de toekomst bestaan er nog ideeën voor projecten als vlindertuinen en dergelijke.

Verder wordt er geprobeerd meer informatie over de natuur in Eindhoven te verzamelen door het opstellen van monitoringplannen. De Poelenwerkgroep gaat in dat kader dit jaar verder inventariseren, met een hernieuwde opzet. Verder wordt er nagedacht over de mogelijkheden voor monitoringplannen voor vogels en zoogdieren. Als dat draait komen andere groepen hopelijk ook van de grond. We proberen tevens een ondersteuning te geven aan inventariserende groepen wat betreft materiaal: onder andere bat-detectoren, vlindernetten en verrekijkers. Tevens zijn er plannen voor educatie en lesmaterialen. Hierbij wordt aan de natuurelementen een lespakket gekoppeld, bijvoorbeeld voor de scholen dicht bij amfibieënpoelen.

Stadsnatuur geeft ook een nieuwsbrief uit die in de eerste jaren twee keer per jaar zal verschijnen.

Voor al deze projecten is geld nodig. Een belangrijke taak van Stadsnatuur is dan ook subsidies aanvragen en sponsors

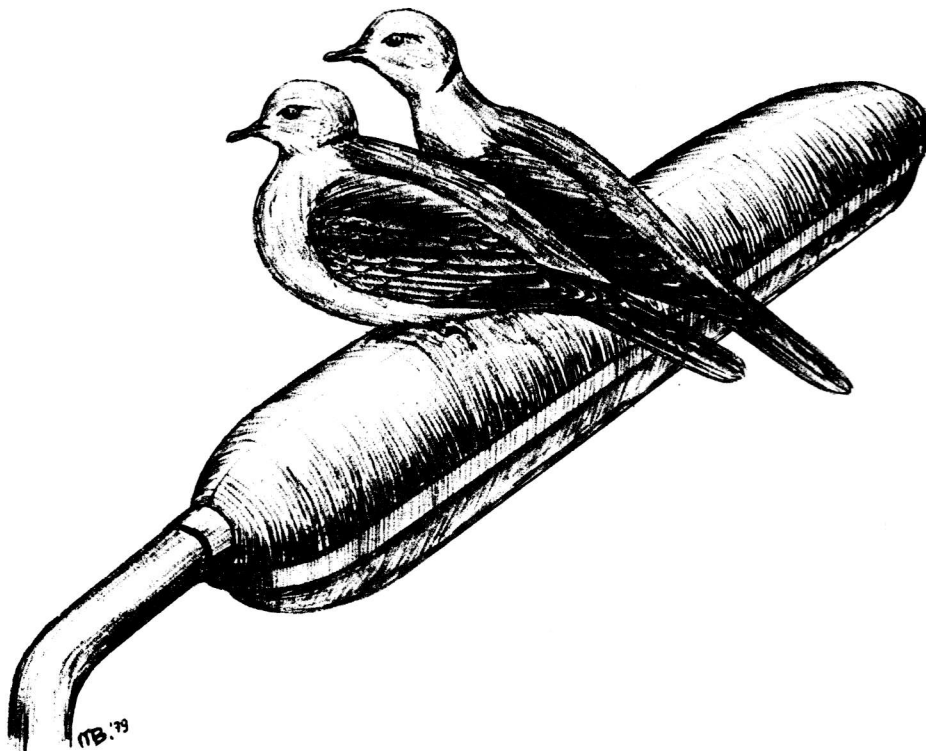
zoeken, ook ter ondersteuning van andere groepen die hier zelf niet voor in aanmerking komen. Verder kijkt Stadsnatuur mee met de andere groepen en stimuleert hun activiteiten, geeft financiële ondersteuning en advies. Stadsnatuur neemt dus geen activiteiten over, maar stimuleert en helpt indien nodig.

Meer informatie?

Stadsnatuur wil graag zo verschillend mogelijke initiatieven uitvoeren. Stadsnatuur streeft ernaar een soort netwerkfunctie en aanspreekpunt te zijn voor praktische natuur-initiatieven in Eindhoven. Voor vragen, meer informatie en interessante nieuwtjes kan altijd contact opgenomen worden met een van onderstaande mensen!

Bovendien geven we dus ook twee keer per jaar een nieuwsbrief uit. Bij Jeanne Verheugt kan je je opgeven als je belangstelling hebt. Iedereen die mee wilt doen (al is het maar voor korte tijd) of ideeën heeft, is natuurlijk ook welkom!

Karin Albers	040-246 58 28
Jeanne Verheugt	040-262 27 40
Willem Veenhuizen	040-281 69 13

Kort nieuws Stadsnatuur

uit de nieuwsbrief (juni 1997).

GIERZWALUWEN

Vogels in de stad. Dat is pas echt "stadsnatuur". De Gierzwaluw hoort erbij. Het is een soort die landelijk achteruit gaat. Renovatie van oude wijken in de steden zijn hier deels debet aan. Ook de overbekende Huismus, van oorsprong een echte rotsbewoner, gaat achteruit om dezelfde reden.

Arjan Ooms is in Eindhoven al een aantal jaren enthousiast bezig huiseigenaren over te halen om gierzwaluwpannen te plaatsen. Op deze wijze kunnen Eindhovenaars ook dicht bij huis, zelfs boven hun hoofden, een bijdrage leveren aan de stand van de gierzwaluw en de huismussen in hun eigen omgeving. Zo is in 1993 de renovatie van de wijk Vonderkwartier van start gegaan. Dit gebeurt clustersgewijs. De huizen zijn rond 1939 gebouwd en zijn voornamelijk in particulier bezit. Ook het vernieuwen van de daken maakt onderdeel uit van de renovatie. Het oorspronkelijke plan behelsde het hermetisch afsluiten van alle daken, waardoor gierzwaluwen en huismussen geen "onderdak" meer zouden kunnen vinden.

Arjan Ooms van de Vogelwerkgroep De Kempen besloot actie te onder-

nemen. Hij kende het bestaan van speciale dakpannen voor vogels. Nadat hij zich hier nader op georiënteerd had, kwam hij tot de conclusie dat de plaatsing van deze pannen een goede oplossing kan zijn. Met bijdragen van enkele ondernemers heeft Arjan 42 gierzwaluwdakpannen laten plaatsen door een aannemer. Arjan Ooms heeft gemerkt dat ook de volgende clusters van huizen financieel over de brug geholpen moeten worden. In totaal zijn er op dit moment in twee clusters 92 gierzwaluwdakpannen geplaatst. Er moeten nog zo'n 10 clusters "bepand" worden.

Uitgaande van minimaal 40 gierzwaluwdakpannen per cluster, zou dit betekenen, dat er nog 10 x 40 dakpannen = 400 dakpannen geplaatst kunnen worden om de gierzwaluwen en de huismussen aan onderdak te kunnen helpen. Bij 80 gierzwaluwdakpannen per jaar, zou dit in 5 jaar gerealiseerd kunnen worden. Stadsnatuur heeft zich bereid verklaard dit project te ondersteunen. Wereld Natuur Fonds Nederland is als eerste benaderd voor sponsoring en heeft een deel van het benodigde bedrag toegezegd. Gezocht wordt nu naar een tweede sponsor. Het coördinatiepunt Landschapsbeheer is nu als tweede benaderd. Het wachten is op een antwoord.

DOORGEBLADERD

TONNY VAN DER VLEUTEN EN HANS HERMANS

In deze rubriek worden interessante nieuwtjes en artikelen uit andere vogeltijdschriften aangetipt. Op deze tijdschriften heeft de VWG De Kempen een abonnement. Alle leden kunnen ze lenen.

Dutch Birding nr. 4 1997:

- Meldingen van zeldzame arenden in Nederland: Dwergarend, Slangenarend en Bastaardarend.
- Veel meldingen van Kwartelkoningen.

Het Vogeljaar jaargang 45 (3):

- Een nuchtere benadering van exoten
- Het aantal nesten van de Purperreiger is in 1996 verder gestegen naar 310 nesten.
- Angstaanjagende uilenkop middel tegen spechten.

Peregrijn nr.7 sept.1997

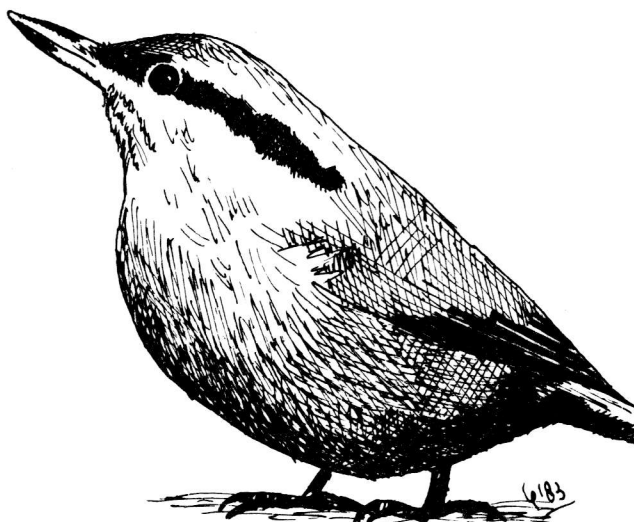
- 2 mogelijke waarnemingen van Slangenarend in Brabant.

SOVON-Nieuws nr.3 sept. 1997:

- Het Atlasprojekt gaat in 1998 van start !
- BMP-resultaten uit 1996: prima jaar voor Torenavalk en Ransuil door hoge muizepopulatie. De vele beukenootjes zorgen voor stijging aantal Koolmezen en Boomklevers. Ook Pimpelmees en Glanskop deden het dit jaar goed. De strenge winter is debet aan forse afname bij watervogels, Groene Specht en Winterkoning. Ook is er een forse toename bij Kleine Bonte Specht, Kuifmees en Ringmus te zien.

Brabant Natuurlijk nr.3 1997:

- Politie gaat efficiënter controleren m.b.v. Milieu-atlas.

KNIPSEL

-121-

KRANT

Knipseladres: SANSOVINOSTRAAT 24 , 5624 JX EINDHOVEN .

Samenstelling: HUUB KNUBBEN

• Een post van trekvogeltellers bij sportpark De Lille tussen Wintelre en Vessem.

Vogeltellingen Vogelwerkgroep De Kempen in kader van 'World Bird Watch'

Twee zwaluwen 'te laat' naar het zuiden

Door onze correspondenten
Ans van Ham

VESSEM - Twee boerenzwaluwen die zich vertoonden waren 'te laat': de zwaluwen moeten immers al vertrokken zijn naar warmere oorden. Miljoenen andere trekvogels volgen massaal nu de herfst is begonnen. De leden van Vogelwerkgroep De Kempen hielden afgelopen week in het kader van World Bird Watch op drie plaatsen in de regio gedurende enkele uren vogeltellingen. Een keer per jaar worden op

diverse plaatsen in Nederland maar ook in het buitenland zulke vogeltellingen gehouden. De resultaten worden verzameld door Vogelbescherming Nederland in Zeist, onderdeel van Birdlife International.

Zaterdag werden posten bemand op de Buikse heide tussen Vessem en Wintelre en op de Strabrechtse heide bij Heeze, een vaste post van Vogelwerkgroep De Kempen. Er worden tussen september en half november om de twee weken trekellingen gehouden. Zondagmorgen werden vanaf de oostkant van

de Karpendonkseplas in Eindhoven vogeltellingen gedaan.

Het bewolkte, grauwe en nevelige weer in het weekeinde maakte het voor de vogelaars niet makkelijk om de vogels te identificeren. „Bij mooi helder weer is de activiteit van vogels ook veel groter en kun je de vogels beter waarnemen”, aldus J. van Kessel van de Vogelwerkgroep.

Met verrekijkers en telescopen werd geprobeerd de overtrekkende vogels te identificeren. Maar vooral werd er goed geluisterd naar

hun 'trekroepjes'. „Dat is het specialistische werk. Iedere overtrekkende vogelsoort maakt een ander geluid”, legde P. van Busink van de Vogelwerkgroep uit, terwijl hij de bezoekers ook attent maakte op vinken die, in groepjes van twee of drie, in golfjes overvliegen. Het viel de vogelaars op dat er veel Vlaamse gaaien overvlogen. „Het geeft zelfs een invasie-achtige indruk”, vond Van Busink. De aalscholver is weer een vertrouwde vogel geworden. De eerste Kramsvogel- en koperwiek (oftewel de lijsterachtige)

gen) trokken over. Een buizerd werd niet gesignaleerd. „Dat is geen thermiektrekker. Met dit weer zie je hem niet”, aldus Busink. Ook een nachtegaal ontbrak omdat die vogel in zijn eentje 's nachts trekt. Wel vlogen zeven jonge stormmeeuwen over. In totaal werden op de drie posten 1663 trekvogels geteld en 38 verschillende soorten.

De top-5 van de meest gesignaleerde vogels: Buikse heide: 1. vink, 2. houtduif, 3. graspieper, 4. Vlaamse gaai, 5. spreeuw. Karpendonkse plas: 1. vink, 2. graspieper, 3. houtduif, 4. spreeuw, 5. sijs.

Roofvogels in beslag genomen

TILBURG - Bij een groot-scheepse controle in Brabant en Limburg door politie en Algemene Inspectiedienst (AID) zijn drie haviken en een slechtvalk in beslag genomen. Ook werden tien processen-verbaal uitgeschreven tegen vogelhouders wegens illegale activiteiten. De meeste strafbare feiten deden zich voor in de regio Zuid-Oost-Brabant. De actie was gericht op vergunninghouders voor roofvogels, in de meeste gevallen valkeniers die de vogels gebruiken voor de jacht. In heel Nederland hebben zo'n 121 mensen een dergelijke vergunning.

EJ 130997

■ **ROOFVOGELS** De Algemene Inspectiedienst (AID) en de politie in Noord-Brabant hebben tegen tien handelaars in roofvogels proces-verbaal opgemaakt. De eigenaars zouden in het broedseizoen eieren en kuikens uit nesten hebben geroofd. In Brabant zijn ook drie vogels in beslag genomen. De AID vermoedt dat de vogelhandelaars nesten leeghaalden omdat ze hun buit later konden verkopen als kweekvogels. De handelaars hadden een vergunning om roofvogels te houden.

VK 13-5-97

■ **ROOFVOGELS** Een inwoner van Midden-Limburg wordt ervan verdacht een aantal roofvogels te hebben vergiftigd. Hij zou ook fazanten hebben uitgezet voor de jacht. De man is aangehouden door Algemene Inspectiedienst (AID) en weer vrijgelaten. Hij ontkent de beschuldigingen. Bij de man zijn wildklemmen en strikken gevonden, en potjes met de giftige stof Aldicarb. Hetzelfde gif is gevonden op prooi-resten in het natuurgebied De Hazelaar, tussen Koningsbosch en Echt. De dienst neemt aan dat de roofvogels zijn vergiftigd om te voorkomen dat ze uitgezette fazanten vangen.

VK 101097

Verbaal voor vergunninghouders haviken en valken

EINDHOVEN - De Algemene Inspectiedienst en de politie hebben proces-verbaal opgemaakt tegen tien vergunninghouders voor haviken en slachtvogels in Brabant en Limburg. Drie haviken en een valk zijn in beslag genomen. De reden is dat er eieren er jongen uit nesten van haviken werden gestolen.

Ter voorbereiding van de controles zijn in het voorjaar in beide provincies 47 haviksnesten bekeken. Een onzichtbaar merkteken werd gegeven aan 148 eieren. Jonge vogels kregen een unieke chip. Het vermoeden bestond dat vergunninghouders geroofde eieren en jonge vogels wilden laten doorgaan voor zelf gefokte dieren.

In totaal werd 75 haviksnesten gecontroleerd. Bij de controles werd voldoende bewijs gevonden voor de processen-verbaal.

Twee Brabantse vergunninghouders waren illegaal in het bezit van eieren.

EJ 130997

Vogels maken veel locaties ongeschikt voor luchthaven

Van onze verslaggever

AMSTERDAM

De vogelrijkdom in Nederland maakt het vinden van een plek voor een nieuw vliegveld erg ingewikkeld. Het westen van Nederland is een groot moerasachtig gebied (een wetland) waar veel vogels op afkomen. Veel nog lege plekken zijn daarom minder geschikt om vliegtuigen te laten landen en opstijgen.

In een studie van Rijkswaterstaat, die dit weekeinde uitlekte naar *NRC Handelsblad*, wordt het probleem gesignaleerd. Het gebruik van een vliegveld in het Markermeer blijkt een hachelijke onderneming door de vogelrijkdom van de nabijgelegen Oostvaardersplassen.

'De studie bewijst het belang van vogels bij de bepaling van de plaats voor een luchthaven', zegt H. Peeters van Vogelbescherming. 'Het rapport bevestigt de ideeën die we zelf al hadden over die plek.'

Peeters is niet er bang voor dat door het wegvallen van het Markermeer een eiland in de Noordzee nadrukkelijker naar voren komt als meest geschikte plaats voor een dependance van Schiphol. Ook die plek acht Vogelbescherming ongeschikt vanwege de vogels.

De Noordzeekust is een drukke trekroute. In het voor- en najaar vliegen er duizenden vogels, op weg naar de overwinteringsgebieden in Zuid-Europa en Afrika, of naar de broedplaatsen in het noorden. Het vliegveld in zee zou voor duizenden vogels een mooie plek zijn om uit te rusten, waarschuwen vogelbeschermers. Voor de vogelwachten zou er geen beginnen aan zijn om de landingsbanen vrij te houden.

Ook Schiphol heeft last van vogels. De luchthaven heeft vogelwachters in dienst die de dieren voortdurend verjagen. Volgens Peeters kan er op de militaire vliegbasis in Leeuwarden enkele dagen per jaar niet worden gevlogen omdat er te veel vogels boven de Waddenzee vliegen. Een militair vliegveld kan een dagje worden gesloten, maar voor een burgervliegveld is dat een weinig aantrekkelijk perspectief.

Als de luchthaven moet worden uitgebreid, is volgens de vogelbescherming het vergroten van Schiphol de minst slechte optie. 'Maar wij zijn er niet van overtuigd dat Schiphol moet worden uitgebreid', zegt Peeters. 'Niet alleen vanwege de vogels, maar ook vanwege de milieuvervuiling die vliegen met zich meebrengt.'

de Volkskrant 16-9-97

E/W/J

300997

Kamer steunt vrije jacht op zes diersoorten

Van onze verslaggever
DEN HAAG

Wilde eend, haas, houtduif, fazant, patrijs en konijn blijven vogelvrij voor jagers. Deze zes diersoorten komen voldoende voor in Nederland, kunnen de jachtdruk verdragen en zijn eetbaar, zodat ze niet alleen voor het plezier van de jager worden geschoten. Minister Van Aartsen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij vindt jacht op deze zes aanvaardbaar, en de Tweede Kamer steunt hem daarin.

Van Aartsen meent een goed compromis te hebben gevonden tussen de belangen van de jagers en die van de natuurbeschermers. De zes diersoorten die bejaagd mogen worden, maken 75 procent uit van alles wat wordt geschoten. De overige 23 diersoorten op de groslijst van 29 vormen het laatste kwart. Kamerlid Vos van GroenLinks vond die oplossing gisteren maar niks. 'Die ontheffingen kun je zo krijgen.'

De Kamer morrelde nog wel aan de lijst van zes, maar de wenslijstjes zijn zo verschillend, dat de kans groot is dat geen enkel wijzigingsvoorstel een meerderheid behaalt. Stellingwerf (RPF) vindt met Van den Bos (D66) dat patrijs niet in het vrije rijtje thuis hoort. Van Ardenne (CDA) wil edelhert, moeflon, wild zwijn, ree en damhert aan de vrije lijst toevoegen. 'Dan kan de praktijk van grofwildbeheer worden gecontinueerd.'

Beheer is volgens minister Van Aartsen van belang in de jacht, met inbegrip van schadebeperking en benutting. Benutting is 'het oogsten van dieren uit de natuur, net als vissen', zei de bewindsman. Hij kiest een 'nee, tenzij' als het gaat om de jacht. Jagen mag niet, tenzij het nuttig is, nodig voor het welzijn van dieren of noodzakelijk omdat dieren schade veroorzaken aan gewassen.

Sommigen in de Kamer gaat die houding veel te ver (SP, GroenLinks, RPF), anderen gaat ze niet ver genoeg (VVD, CDA en delen van D66). Maar alle kamerleden willen dat er nu eindelijk duidelijkheid komt. De minister: 'Het is navrant dat al sinds 1977 over de jacht wordt gesproken. Het moet nu worden geregeld.'

De Kamer behandelde maandag de nieuwe Flora en Faunawet, en de Natuurbeschermingswet. De twee wetten komen in de plaats van vijf oude wetten, waaronder de Jachtwet. Alles bij elkaar wil de Kamer de wetsvoorstellen op tachtig onderdelen wijzigen, maar de hoofdlijn die Van Aartsen heeft uitgezet, blijft overeind als donderdagavond de balans wordt opgemaakt.

De minister maakte de Kamer en één overvolle publieke tribune duidelijk dat de jacht niet alleen in de samenleving, maar ook in het kabinet tot discussie heeft geleid. 'Het is vreselijk ingewikkeld. De jacht raakt aan specifieke waarden. Alle standpunten zijn acceptabel. Ieder heeft zijn eigen kijk op de jacht. We moeten een zakelijke belangenafweging maken tussen mens, natuur en dier.'

Die belangenafweging heeft ertoe geleid dat het kabinet, na aandrang uit Kamer en samenleving, besloot een aanvankelijke lijst van 29 vrij te bejagen diersoorten in te korten tot een wildlijst van zes stuks. Wie op edelhert, wild zwijn, toppereend, houtsnip of vos wil jagen, moet daarvoor een ontheffing vragen.

de Volkskrant

Vogelvrij

DE TWEDE KAMER beslist vanavond over de nieuwe Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet. Beide wetten vervangen vijf andere, waaronder de Vogelwet, de Nuttige Dierenwet en de Jachtwet.

In de politieke praktijk, maar ook in het maatschappelijke debat, beperkt de discussie zich vooral tot de toekomst van de jacht in Nederland. Als minister Van Aartsen van Landbouw zijn zin krijgt, en daar ziet het wel naar uit, blijft de jacht mogelijk in Nederland.

Zes diersoorten, wilde eend, houtduif, haas, fazant, konijn en patrijs, mogen vrij worden bejaagd. Althans door wie een jachtvergunning heeft en voldoet aan een aantal basisvoorwaarden. De jacht op 23 andere diersoorten wordt sterk aan banden gelegd, maar niet verboden. Wie een vergunning weet los te peuteren, kan blijven jagen op bijvoorbeeld edelhert, ree, moeflon, vos, kauw, ekster of pijlstaart.

De plannen van de minister hebben geleid tot een hevig publiciteitsoffensief van voor- en tegenstanders, waarbij geen enkel middel, hoe onfris ook, wordt geschuwd. De jagers misbruiken twee parende konijnen om hun argumenten te onderstrepen, de Faunabescherming doet hetzelfde met zielege, zongende reeën en boze open brieven aan kroonprins Willem Alexander, een erkend jager.

Tot een echte uitwisseling van ideeën komen beide kampen niet meer, laat staan tot een spoor van eensgezindheid. Dus mag de politiek de knoop doorhakken. Wat er na vanavond overblijft is een compromis waarin de kool en de geit worden gespaard. Jagen mag, maar niet te veel.

Die uitkomst is ten dele verdedigbaar. Goed faunabeheer kan betekenen dat een teveel aan wild wordt afgeschoten, zeker in een land als het onze waar het meeste wild nauwelijks natuurlijke vijanden heeft. Bovendien moet het mogelijk blijven wild te bestrijden als dat op grote schaal schade aanricht aan landbouwgewassen. Protesteren tegen deze vorm van jacht is weinig zinvol, juist omdat een natuurlijk alternatief ontbreekt.

Dat geldt echter niet voor de plezierjacht. Ook na de besluitvorming in de Kamer kunnen jagers voor hun lol blijven schieten op wild. Driekwart van alles wat wordt geschoten in Nederland blijft vogelvrij, louter en alleen omdat de lijst van zes niet toevallig ook de lijst is van de meest geschoten dieren.

Het tekent de zwakte van het politieke compromis dat de Tweede Kamer het niet aandurfde alle dieren op de lijst van 29 een beschermde status te geven. Het motto van de nieuwe wet is volgens minister Van Aartsen dat jagen niet mag, tenzij het nodig is. Helaas maakt hij dat niet waar voor wilde eend, konijn, fazant, houtduif, patrijs en haas.

Vogelvanger op heterdaad betrapt

EJ
E/W/J

EERSEL - Een 55-jarige inwoner van Eersel is op heterdaad betrapt bij het vangen van beschermde vogels.

Op een veldje bij de Boksheide had de man een klapnet opgesteld met drie putters in kooitjes als lokvogels.

Tegen de man is proces-verbaal opgemaakt. Het klapnet en de lokvogels zijn in beslag genomen.

EINDHOVENS DAGBLAD

VALKENSWAARD

HILVARENBEEK - Gedeputeerde Staten wijzen de vergunningaanvraag van verzekeringsmaatschappij AMEV af, om op een deel van landgoed De Utrecht in Hilvarenbeek te mogen jagen. De Mispelende en Neterselse Heide, het deel van De Utrecht waar het om gaat, is een natuurmonument, zo redeneert de provincie. Daar mag alleen bij hoge uitzondering in de natuur worden ingegrepen. Incidenteel mag er nog gejaagd worden op konijnen,

Ingrepen in natuurmonument Hilvarenbeek hooguit incidenteel

Geen jachtvergunning deel van landgoed De Utrecht

hazen en reeën. Grootgrondbezitter AMEV kreeg bij de vergunningaanvraag veel instanties tegen zich. Natuurverenigingen als de Brabantse Milieufederatie, Vogelwerkgroep De Kempen, Kritisch Faunabeheer en Vogelbescherming Nederland dienden bezwaren in. Volgens hen

moet de natuur er zijn gang kunnen gaan, vooral vanwege de vele vogelpopulaties daar. Maar ook de omliggende gemeenten Reusel-De Mierden, Bladel en Oirschot verwierpen de vergunningaanvraag. Hilvarenbeek was verdeeld. Het college zei ja: het ADB, Informatie74 en de PvdA wa-

ren tegen de jacht op De Utrecht. Bij de provincie, die de adviezen van de gemeenten en instanties ter harte nam, kreeg de AMEV ook geen gehoor. Argument: het gebied valt sinds 1983 onder de Natuurbeschermingswet. Daar mag alleen gejaagd worden als er

aantoonbare schade is. De AMEV somde tien voorbeelden van schade op om alle betrokken partijen van de noodzaak om te jagen te overtuigen. Volgens de maatschappij is er vooral aan de zuidoostzijde van De Utrecht veel landbouwschade. Maar de provincie is van mening dat

wildverende afrasteringen al veel leed voorkomen. Reeën, konijnen en hazen zijn echter hardnekkige knagers en mogen daarom op bepaalde tijden wel geschoten worden, vanuit een hoogzit aan de rand van landbouwgronden. Ook binnen een strook van 500 meter breed langs de pro-

DINSdag 23 SEPTEMBER 1997

Geen jacht op patrijs

DEN HAAG - De patrijs wordt de komende tijd beschermd. Hoe dat gebeurt is nog niet duidelijk. Een meerderheid van de Tweede Kamer wil een tijdelijk jachtverbod.

vinciale weg Tilburg-Reusel, die door het landgoed loopt, mag er op reeën gejaagd worden. Jaarlijks komen er langs die weg twee tot vier reeën om. De AMEV heeft nog niet bekendgemaakt of zij tegen het verweer van G5 in beroep gaat. De maatschappij jaagt in het resterende deel van De Utrecht al ruim 100 jaar. Volgens haar is de goede staat van het natuurgebied juist een resultaat van het wildbeheer.

Karekiet prikt eieren kapot

Trouw 8/10/97
 Een knap staaltje detective-werk noemen vakgenoten het onderzoek van de Zweed Staf-fan Bench en collega's. Die be-schrijven in het vakblad *Animal behaviour* (vol 54, p 297) een opvallende gewoonte van de vrouwtjes van de grote ka-rekiet: eieren stukprikken. Het mannetje van deze vogel paart met verschillende vrouwtjes. Die vrouwtjes voe-ren een felle concurrentie-strijd: het mannetje helpt al-leen bij de verzorging van de kroost uit het nest dat het eerst uitkomt.

Al langer bestond het vermoeden dat vrouwtjes - om de nummer één te worden - el-kaars eieren kapot prikten, iets dat Bench en collega's nu hebben bewezen. Kort voor de vogels voor het broedsei-zoen arriveerden, legden de onderzoekers kunststof eieren in oude, lege nesten. Uit de vorm van de gaten die ze daarin later aantreffen, leidden ze af dat een derde daarvan door vrouwtjes van de grote karekiet werd ge-maakt, de rest door andere vogelsoorten die op zoek wa-ren naar voedsel.

Bezoek welkom bij vogeltellingen

EJ 3-10-97
EINDHOVEN - De vogeltrek is weer begonnen, en dat is het sein voor de jaarlijkse tellin-gen van miljoenen trekvogels in het kader van World Bird Watch. Dat gebeurt ook in de-zie regio: morgenochtend staan leden van Vogelwerk-groep de Kempen klaar op de Buikse heide tussen Vessem en Wintelre; zondagmorgen worden vanaf de oostkant van de Karpendonkse plas in Eindhoven tellingen verricht. De telpost op de Buikse heide is zaterdag bemand van 9.30 tot 12.00 uur. Bij de Karpen-donkse plas kan publiek zon-dag van 8.00 tot 12.00 uur terecht.

Laks beleid kan volgens rapport zeldzame soorten doen verwijnen

'Vogelreservaten slecht beschermd'

Van onze verslaggever
MIDDELBURG

Nederland loopt achter bij de wette-lijke bescherming van internatio-naal belangrijke vogelreservaten. Het aantal broed- en fouragege-bieden voor water- en trekvogels loopt hierdoor terug. Als het beleid niet op korte termijn verbetert, zullen zeldzame en bedreigde vogels als de dwergster en de strandple-vier stilaan verdwijnen.
 Dit staat in het rapport *Neder-landse wetlands 1996* van de Vo-gelbescherming Nederland en het Wereld Natuur Fonds, dat dinsdag in Middelburg aan het provinciebe-stuur van Zeeland is aangeboden. De organisaties benaderen de ko-

mende maanden alle provincies met plannen om de vogelgebieden onder de Natuurbeschermingswet en de Europese vogelrichtlijn te krijgen.
 Volgens het rapport zijn in Ne-derland 87 gebieden in trek bij be-langrijke vogelsoorten. Van die 87 staan er 75 te boek als *wetland*. Zo'n gebied wordt gedomineerd door het water en heeft een grote aantrekkingskracht op vogels, om-dat er voedsel in overvloed is, en voldoende gelegenheid om te broe-den.

Het bekendste wetland in Ne-derland is de Waddenzee. Andere be-kende wetlands zijn de Ooster- en Westerschelde, Saeftinghe, de Bies-bosch, het Markiezaat, het IJssel-meer en de Grevelingen.

Voor het in stand houden van wetlands zijn internationale richtlij-nen van kracht. De Vogelbescher-ming constateert dat deze regels in veel Nederlandse gebieden niet in acht worden genomen door de over-heid.

Het gevolg is dat kostbaar na-tuurgebied wordt opgeofferd aan woningbouw, infrastructuur en in-dustrie. Ook komt het voor dat be-trokken instanties langs elkaar heen werken en dat de bescher-mingsmaatregelen die op papier staan, in de praktijk een afwijkende uitvoering krijgen.

'Het beste voorbeeld is de Wad-denzee', zegt directeur E. Wanders van Vogelbescherming Nederland. 'In theorie wordt dit deel van het

land voorbeeldig beschermd, maar feitelijk vindt er een opeenhoping van negatieve effecten plaats, zoals intensieve schelpdiervisserij en gas-winning.' Volgens Wanders heeft de Nederlandse laksheid ook de aan-dacht getrokken van de Europese Unie.

'De Europese Commissie onder-zoekt momenteel of Nederland niet tot wat meer spoed kan worden aangezet', zegt Wanders. 'Er zijn meer landen die op dit punt achter-lopen, maar in Nederland kan rela-tief snel een verandering afgedwon-gen worden. Er is hier genoeg geld en kennis voorradig, en de politieke wil om het vogelbestand op peil te houden is hier doorgaans redelijk groot.'

Raadsels rond dode spreeuwen

EJ 3-10-97
LEENDE - Voor de derde maal is in Leenderstrijp een zwerm dode spreeuwen gevonden. Hoe de vogels zijn gedood en in de berm terecht zijn geko-men is niet bekend. De politie staat voor een raadsel. Ook prof. J. Tinbergen van de Uni-versiteit Groningen, de groot-ste spreeuwenskundige van Nederland, zegt desgevraagd niet te kunnen verklaren hoe een zwerm spreeuwen op zo'n plaats zich dood zou kunnen vliegen. Helemaal achter in Leen-derstrijp, waar de Strijper-straat uitmondt in het Leen-derbos, vond de politie maan-dag zo'n dertig dode spreeu-wen in de grasberm. Eenzelf-de vondst werd vorig jaar in februari tweemaal gedaan op dezelfde plaats. Net als toen waren de vogels uiterlijk niet erg beschadigd, enkele had-den bebloede snavels, bij an-dere hingen de ingewanden er half uit. „Ze lagen allemaal keurig in de berm. Geen losse veren of andere sporen die op een aanvaring met een auto zouden duiden”, zegt een woordvoerder van de politie afdeling Cranendonck. „Er rij-den daar overigens weinig au-to's en er zijn geen elektrici-teitskabels.”
 Vorig jaar werden de dode

spreeuwen door de Algemene Inspectie Dienst uitgebreid onderzocht. De vogels bleken in goede conditie, er werd geen gif in de maaginhoud ge-troffen, geen hagelinslag aan-getroffen. De doodsonderzoek werd 'schedeltrauma' ge-noemd. Maar er was geen en-kele aanwijzing hoe ze aan zo'n schedelbreuk waren ge-komen.

„Als de spreeuwen een breuk in de schedel hebben opgelo-pen, moet er een raar iemand stevig aan het werk geweest zijn”, zegt prof. Tinbergen. „Spreeuwen zijn sterk, daar gebeurt niet zo vlug iets mee. Wij vangen ze ook wel eens met een net, maar daar gaan ze niet van dood. Iemand zou de pest kunnen hebben aan spreeuwen omdat ze bijvoor-beeld het voer van kippen op-eten. Er zijn mensen die zich daar vreselijk over opwin-den.” Het zou dus kunnen dat iemand de vogels in een kooi gelokt heeft, ze één voor één heeft doodgeslagen en later in de berm in Leenderstrijp heeft gedumpt.

„We hebben vorig jaar het mysterie niet kunnen oplos-sen en daarom hebben we de-ze keer de vogels maar laten liggen”, zegt de politiewoord-voerder.

Dode spreeuwen

Dertig dode spreeuwen in een wegberm te Leen-derstrijp. En allemaal met ingeslagen schedeltje als doodsoorzaak. Zo'n krante-bericht wekt in mij een schier onbedwingbaar ver-langen naar vergrootglas en kromme pijp. Temeer, mijn beste Watson, daar de poli-tie, die zoekt al tweemaal eerder heeft meegemaakt, en bovendien op dezelfde plek, nog steeds voor een compleet raadsel staat. Is dit het werk van een bloed-dorstig monster dat zich schuilhoudt in het aangren-zende Leenderbos? Of den-ken wij veeleer aan een ge-vaarlijke zonderling die met een zilveren hamertje de spreeuwen achterna zit? Zou het een occult ver-schijnsel kunnen zijn, ver-gelijkbaar met het uit de lucht vallen van levende kikkers? Of een mysterieuze vorm van massale zelfver-nietiging, zoals die van de lemmings die zich vanaf een klip in zee storten. Mijn persoonlijke opinie, mijn beste Watson, is deze: Dat komt er nou van als spreeu-wen hun valhempje niet dragen.

RUUD GROEN

HEEZE - Tellers van de Vogel-werkgroep De Kempen heb-ben in het afgelopen weeken-de rondom en in Eindhoven 38 vogelsoorten zien over-trekken. Zij telde op drie pos-ten 1.663 vogels. Er wer-den zeventien pleisterende (niet trekkende) soorten rond-om de telposten waargeno-men. De vogeltellers waren in touw op de Strabrechtse Heide, in

Tellers signaleren in regio 38 vogelsoorten

Wintelre en bij de Karpen-donkse Plas. De top-10 van de overtrekkende vogelsoorten luidt (met tussen haakjes de aantallen): vink (55), graspie-per (273), houtduif (1144), spreeuw, sjs, kokmeeuw, wit-te kwikstaart, Vlaamse gaai, koperwiek en zanglijster.

In heel Nederland telden 853 waarnemers meer dan 500.000 vogels van 201 soor-ten. Hoogtepunten voor de Nederlandse vogelaars waren overtrekkende visarenden en pleisterende grote zilverrei-gers. Een mogelijke waarne-ming van de zeldzame au-

douins-meeuw bij de Pier van IJmuiden is heel bijzonder. Het zou de eerste keer zijn dat deze vogel in ons land is gezien. En dat juist in het weekende dat er voor deze vogelsoort geld ingezameld werd. In Europa is in 24 lan-den geteld. Er waren 1.377

telposten met 148.775 waarnemers, die 1.649.246 vogels zagen vliegen.

In Zuid-Finland werd een ster-ke watervogeltrek waargeno-men. Deze vogels strijken over enkele dagen in ons land neer. Op Sicilië werden dertig exemplaren van de op wereld-

schaal bedreigde witoogrend gezien. Op IJsland maken de wilde zwanen zich klaar voor hun tocht naar Groot-Britta-nie om daar te overwinteren. Een sterke trek van boertenzwaluwen werd waargeno-men op Malta. Deze vogels zijn afkomstig uit onze streek. Evenals in Nederland werden in Zweden opvallend veel voortkastmeeuwen ge-zien.

OVERHANDIGING VOGELBOEK

Subsidie voor Vogelwerkgroep

Het Anjerfonds afdeling Noord Brabant heeft de begunstigers van de door haar voor het derde kwartaal van 1997 verstrekte subsidies bekendgemaakt. Een van de subsidie-aanvragers waarop het Anjerfonds positief heeft gereageerd is Vogelwerkgroep De Kempen uit Veldhoven. De werkgroep ontvangt een bedrag van f.1.475,- als bijdrage in de kosten voor de aanschaf van een computer.

Veldhovens Weeblad
29/10/97

Foto Van Aerssen/dhr

• Gedeputeerde L. Verheijen, P. Busink, voorzitter van de samenwerkende vogelwerkgroepen en B. van Polen, journalist van het Eindhovens Dagblad (van rechts naar links) met de eerste exemplaren van het vogelboek voor Midden- en Oost-Brabant. Het boek bevat de resultaten van een vogeltelling die honderd vrijwilligers tussen 1983 en '87 in opdracht van de provincie hebben verricht.

Brabantse vogels nader bekeken

Je zou het misschien niet verwachten, maar vogels als dodaars, nachtegaal, wielewaal, kuifleeuwerik, blauwborst, boomleeuwerik en nachtzwaluw zijn belangrijke aandeelhouders onder de broedvogels van Midden- en Oost-Brabant. Het aandeel dat zij in de Nederlandse populatie van hun soort hebben is dermate groot dat zij typerend voor Midden- en Oost-Brabant genoemd mogen worden. Zo broedt van dodaars, nachtegaal, wielewaal en kuifleeuwerik ongeveer een vierde deel van de Nederlandse populatie in Midden- en Oost-Brabant, en van blauwborst, boomleeuwerik en nachtzwaluw ongeveer een vijfde deel. Nee, daar kunnen de grote jongens van deze streken, huismus, merel, houtduif, vink en spreeuw niet tegenop. Ook al zijn zij veruit de meest voorkomende soorten in deze streken, elk vertegenwoordigd met naar schatting minstens vijftigduizend paren, hun aandeel in de Nederlandse populatie is aanmerkelijk kleiner, min of meer gemiddeld.

Het is een kwestie van geschikt leefgebied. Algemeen

STAPPEN IN DE NATUUR

ne soorten als huismus, merel, houtduif, vink en spreeuw voelen zich in heel Nederland op hun gemak. Hoe anders is het gesteld met soorten als dodaars, nachtegaal, wielewaal, kuifleeuwerik, blauwborst, boomleeuwerik en nachtzwaluw. Zij vinden in

1800 à 2500 paren, de boomleeuwerik met 660 à 720 paren, de blauwborst met 600 à 675 paren, de dodaars met 220 à 290 paren, de kuifleeuwerik met 100 à 125 paren en de nachtzwaluw met 100 à 120 paren. Dit is nog veel meer blijkt uit het deze week verschenen boek 'Broedvogels in Midden- en Oost-Brabant', een uitgave van de provincie Noord-Brabant, onder redactie van Wiel Poelmans en Jan van Diermen. Het is een interessant naslagwerk. Het grootste deel bestaat uit een overzicht van de 156 soorten die hier vanaf 1980 min of meer regelmatig broeden. De informatie omvat onder meer geschatte aantallen, leefgebieden, broedbiologische gegevens, verspreiding en voorkomen. Een dergelijke presentatie brengt vogels dichterbij, ze gaan meer voor je leven. Zo zal de gemiddelde lezer in het boek waarschijnlijk veel meer middelste bonte spechten, appelvinken en vuurgoudhaantjes, om nog maar te

zwijgen van een soort als de nachtzwaluw, zien rondvliegen dan in de natuur. Het boek kan hem, anders gezegd, op weg helpen vogels beter waar te nemen. Een nadeel van het overzicht is wel dat het gebaseerd is op onderzoek uit de jaren 1983 - 1987. Sindsdien zijn uitgerekend typische soorten als kuifleeuwerik, nachtegaal en wielewaal waarschijnlijk - nog verder - achteruitgegaan. Slechts hier en daar zijn actuelere cijfers genoemd. Hoe dan ook is het boek actueler dan de uit 1967 daterende 'Avifauna van Noord-Brabant'. Het maakt duidelijk dat menige kwetsbare soort te lijden heeft gehad van intensivering van het agrarische bedrijf en andere aantastingen in het buitengebied. Overigens zijn er ook soorten die zich beter ontwikkelen, zoals de bosuil, zij het waarschijnlijk ten koste van de ransuil.

Voor een groter publiek is het hoofdstuk met een overzicht van de belangrijkste bos- en natuurgebieden in Midden- en Oost-Brabant interessant. Het gaat om korte karakterisering, inclusief floristische en faunistische bij-

• Wielewaal

zonderheden, met de nadruk op avifaunistische waarden. Met name dit hoofdstuk biedt actuelere cijfers van populaties. Zo waren er in 1992 in de Loonse- en Drunense Duinen e.o 54 paren van de boomleeuwerik. De boswachterij de Kempen telde in 1995 25 paren van de bosuil en negen paren van de sperwer. In de Mortelen zaten in 1992 negen paren van de middelste bonte specht en op de Strabrechtse Heide 47 paren

van de roodborsttapuit. In de Geelders vlogen in 1992 18 paren van de boomklover rond. In het Leenderbos broedden in 1991 dertig paren van het vuurgoudhaantje.

Aan de hand van de aantalschattingen per soort heb ik uitgerekend dat Midden- en Oost-Brabant tussen de een en de anderhalf miljoen broedparen zal tellen. Ja, het boek prikkelt tot eigen verkenningen.

VOOR U GELEZEN

JAN WOUTERS

In Ardea 85 nummer 1 staat een artikel over de vraag welke ondersoort van de Aalscholver in prehistorische tijden in de Oostzee broedde. Tegenwoordig broedt er de ondersoort *Phalacrocorax carbo sinensis*. Deze ondersoort, die ook in Nederland broedt, nestelt in bomen en houdt van zoet water. In het najaar trekken deze Aalscholvers weg uit de Oostzee en gaan naar zuid Europa. Tegelijkertijd trekken er dan Aalscholvers van de Noorse kust de Oostzee binnen om er massaal te overwinteren. Dat zijn vogels van de Atlantische ondersoort *Phalacrocorax carbo carbo*, die iets groter is dan *sinensis* en op rotsen aan de kust nestelt.

Uit archeologische vondsten in het oostzeegebied, vooral Gotland, is bekend dat 5000 jaar geleden de Aalscholver ook al rond de Oostzee voorkwam. Door het meten van bij opgravingen gevonden botten, en die te vergelijken met de twee ondersoorten, kwam vast te staan dat in de prehistorie alleen *carbo* in het oostzeegebied voorkwam en er ook broedde.

Mogelijk hangt de vervanging in de recente tijd van *carbo* als broedvogel door *sinensis* samen met het verzoeten van de Oostzee. Dit proces is al 8000 jaar aan de gang doordat de verbinding met de Noordzee steeds ondieper wordt door bodemstijging.

Verder staat er een bijdrage in over het volgen van roofvogels op de trek door middel van satelietzendentjes waarmee ze uitgerust zijn. Acht Schreeuwarenden en een Bastaardarend werden op hun trek gevolgd. Ze legden gemiddeld 139 km per dag af, de Bastaardarend nog iets meer: 150 km per dag. Dat is meer dan ze theoretisch zouden halen als ze alleen maar

zouden vliegen zonder thermiek te gebruiken. Hoewel die theorie nogal wat onzekerheden bevat, mag toch wel geconcludeerd worden dat de vogels thermiek gebruikt hebben.

Ook bevat dit nummer nog een interessant stuk over de populatiegroei van een soort in relatie tot het voorkomen van die soort als dwaalgast in gebieden buiten het broedareaal. Vaak wordt aangenomen dat het voorkomen van dwaalgasten in West-Europa samenhangt met het optreden van oostenwinden. Van de dwaalgast wordt gedacht dat hij een navigatiefout heeft gemaakt en dus afwijkt van de normale populatie. Maar onlangs is aangetoond dat het voorkomen van Bladkoninkjes en Pallas' Boszangers niet samenhangt met oostenwinden.

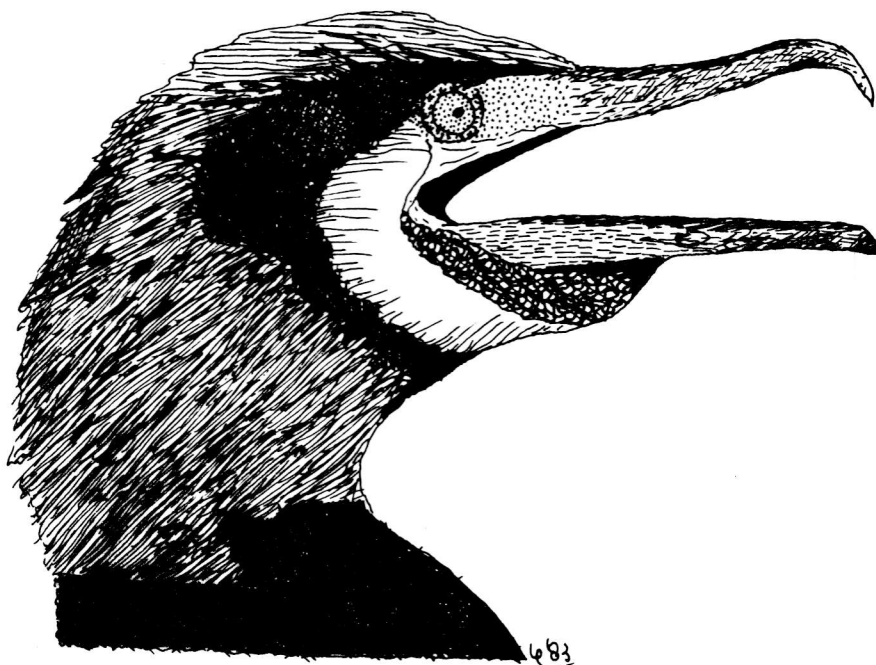
Het kan dus wel eens anders liggen. Dat is gedemonstreerd in een onderzoek aan de Geelkoptroepiaal in Noord-Amerika. Dit is een spreekwachtige vogel van moerassen en aangrenzende biotopen. De soort broedt in het noordwesten van de Verenigde Staten en het zuidwesten van Canada. Hij overwintert hoofdzakelijk in Mexico en trekt daarvoor dus naar het zuidzuidoosten.

Nu is er gekeken naar het voorkomen van de Geelkoptroepiaal als dwaalgast in Massachusetts, wat aan de oostkust ligt, minstens 900 km ten oosten van het broedgebied. Er zijn gegevens vanaf 1966 tot 1988 gebruikt. Deze zijn in verband gebracht met de jaarlijkse populatiegroei in het broedgebied. Daarvoor zijn een soort BMP-achtige gegevens gebruikt, die in heel Noord-Amerika verzameld worden. Het broedsucces werd heel simpel geschat door de gevonden populatieindex van het

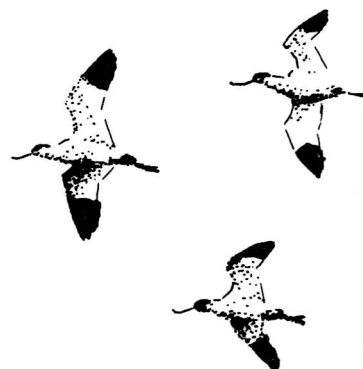
volgend jaar te gebruiken. De gedachte hierachter is: als er dit jaar veel jongen zijn geproduceerd dan is de populatieindex volgend jaar groter; zijn er weinig jongen dan is hij kleiner.

Er blijkt een duidelijk verband te zijn tussen het aantal waargenomen dwaalgasten en de jongenproduktie in een bepaald jaar. Het verband was het sterkst met het broedsucces in het noordelijkste en oostelijkste deel van het broedgebied, dus de gebieden die het dichtste bij Massachusetts liggen. Dat betekent dat de

dwaalgasten geen afwijkende individuen zijn, maar vogels die toevallig heel ver in een bepaalde richting doorvliegen. Als er heel veel soortgenoten op trek gaan dan zijn er ten gevolge van de natuurlijke variatie altijd wel enkele die heel ver in een niet gemiddelde richting doorvliegen. Dat zijn de exemplaren die als dwaalgast aangemerkt worden. Maar men kan hen ook beschouwen als de eerste verkenners van een zich uitbreidende soort.

VOGELVARIA

THEATER AAN ZEE

'n Dijk.

Op d'eerste rang in wind en zon,
de schapen achter, vóór de ruige vloed.
Nog stuiten golven schuimend op't beton,
verwaaien zilte geuren tot een groet.

Dan stilt de zee.

En biedt de eb 'n kans.

In rosse vluchten vliegen grutto's op
en vinden verder weg hun afscheidsmaal;
beleef ik dichterbij 'n show, 'n dans.

Van rode monden, glanzend groene kop
en gouden topjes, witte zonnestraal.

Van tureluurs: ze laten nonchalant
hun oksels spiegelen in 't watervlak.
Zes blauwig grijze poten: zij omspant
d'r jongen, snavels hoog op, met gemak.

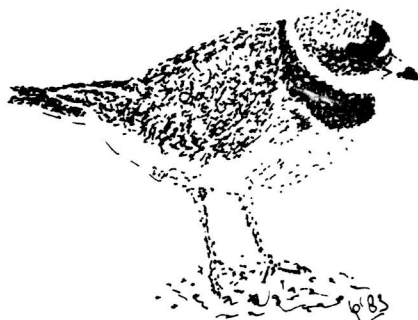
Bontbekplevier, visdiefje, bonte piet:
afgunstig spieden, grijpen, heen en weer.

Ik schuif 't schouwspel dicht:

'n vogellied

met duizend open doekjes keer op keer.

o - o - o

CARLO VAN WELY, EEN LENTEBELEVENIS, '97

PROJECT FLORA- EN FAUNAGEGEVENS EINDHOVEN

Groenbeleidsplan

De Gemeente Eindhoven (Dienst Stadsontwikkeling) start het komende jaar met het herzien van het oude groenstructuurplan! Het oude plan is van begin jaren 80 en geeft niet de juiste basis voor huidige plannen. Het huidige beleid is dan ook versnipperd, ook al door matige samenwerking tussen de afdeling inrichting en de afdeling beheer.

Dienst Stadsontwikkeling (inrichting en ruimtelijke ordening) wil nu gaan proberen natuurwaarden in en buiten de stad een betere basis en bescherming te geven door het opstellen van een meer natuurgericht groenbeleidsplan. Het vorige plan was meer landschappelijk en recreatief gericht. Graag zouden ze daarom als basis van de nieuwe plannen gegevens hebben over de 'natuurwaarden' in de gemeente. Hierbij spelen de 'populaire' soortgroepen de voornaamste rol, maar ook andere groepen worden hierbij meegenomen als er interessante gegevens zijn.

Flora- en faunagegevens

Ik ben zelf actief in diverse vrijwilligersverenigingen, maar het is ook mijn vak als zelfstandig ecooloog. Daarom heeft de Gemeente mij opdracht gegeven zoveel mogelijk flora- en faunagegevens van Eindhoven te verzamelen en uit te werken. Hiervoor benader ik diverse groepen en organisaties.

Oproep om gegevens

Bij deze wil ik dan ook iedereen vragen of er nog vogelgegevens van Eindhoven zijn of misschien van andere soortgroepen?!

Het gaat dus om het gebied van de *gemeente* Eindhoven. Topografisch omgrensd door de A58 in het Noorden, De Dommel in het oosten, de lijn Riel-Gijzenrooi tot de snelweg A67. De zuidgrens is de snelweg A67, het westen een deel Poot van Metz, vervolgens Meerhoven, Vliegveld, langs het Beatrixkanaal weer naar de A2. Voor de coördinatenliefhebbers: binnen het vierkant 155x379 en 165x389, maar natuurlijk zonder Veldhoven etc. Op de gewone stratenkaart van Eindhoven staat de grens aangegeven, alleen Meerhoven (tot en met het vliegveld) komt erbij. De gegevens van de binnenstad, zijn naar aanleiding van de Wetenschappelijke Mededeling al verzameld en uitgewerkt, maar andere gebieden niet.

In principe zijn alle waarnemingen binnen de Gemeentegrens welkom. Er wordt in eerste instantie gericht op de soortgroepen die landelijk ook gebruikt worden: hogere planten, vogels, zoogdieren, amfibieën, reptielen, dagvlinders, libellen en aquatische fauna. Maar ook andere groepen zijn natuurlijk welkom, indien er voldoende gegevens zijn.

Verwerking

De gegevens over flora en fauna zullen verzameld en uitgewerkt worden. Er gaat een systeem van doelsoorten en natuurdoeltypen worden opgezet en daarin worden ze geïntegreerd. De gegevens over de doelsoorten zullen gedigitaliseerd worden. Deze kaarten zullen dan gecombineerd worden om waardevolle gebieden aan te kunnen geven. Verder zal een rapport worden samengesteld met een uitwerking en interpretatie van alle gegevens.

Indien mensen mee willen denken hierover zijn die ook van harte welkom! Vooral bij de interpretatie van de gegevens is het waardevol om met specialisten van die specifieke groep te overleggen.

Vragen en informatie:

Karin Albers	<i>Ecologica</i>	040-2465828	
	Lorentzstraat 21	5621 EP	Eindhoven
Hein Franke	<i>Gemeente Eindhoven</i>	040-2386332	
Willem Veenhuizen		040-2816913	

KARIN ALBERS

WIST U DAT . . .

- De Vogelwerkgroep er een nieuwe televisie-ster bij heeft.
- Minke Bozuwa er zijn eerste TV-optreden op heeft zitten.
- Hij volop in beeld was.
- Hij zelfs volop stond te hossen bij de molen in Bergeijk.
- Hij dit deed met zangeres Corrie Konings en weerman Johan Verschuren.
- Weerman Verschuren er sindsdien weer wat spreuken bij heeft.
- De eerste zegt: een dansende weerman bij de molen, verslijt eerder zijn zolen.
- De volgende is: maakt de weerman bij de molen een dans,
dan krijgt de winter in augustus geen kans.
- De laatste luidt: zie je een hossende molenaar, weerman en zangeres,
dan grijpt iedereen gelijk naar de fles.
- Ik na afloop van het programma maar een plaatje ben gaan draaien.
- Het natuurlijk was: 'Huilen is voor jou te laat'.
- In december 1999 de Vogelwerkgroep de Kempen 25 jaar bestaat.
- De feestcommissie er zijn eerste vergadering over dit gebeuren op heeft zitten.
- Ook de tentoonstellingscommissie al een avond heeft zitten brainstormen.
- Beide commissies het in grote lijnen eens zijn over het hoe en wat.
- Zij er zich niet met een Jantje van Leiden van af willen maken.
- Ik me nu afvraag: hoe de fuck is Jantje van Leiden.
- Het jammer is dat er zo weinig mensen op georganiseerde excursies komen.
- Deze vooral voor nieuwe leden bedoeld zijn, en wel om wat te leren.
- Jammer dat de excursieleiders er steeds voor Jan met de korte achternaam staan.

Houdoe,

VOGELASIELS VOOR DE KEMPEN :

Vogelasiel Someren
Toon en Marij de Smit
Boerenkamplaan 32
5712 AE Someren
tel. 0493-493564.

Vogelasiel Eindhoven
Anton de Kleyn
Eikenstraat 49
5651 CM Eindhoven
040-2526897.

Dierenambulance voor de Kempen: 0497-574030.

voor Eindhoven e.o. 040-2523188.

MELDING ROOFVOGELVERVOLGING:

Vogelasiel Someren tel. 0493-493564.

of 040-2264847

ADRESSEN BESTUURSLEDEN :

Voorzitter: Peer Busink
De Stille Wille 34
5091 WB Oostelbeers. 013-5133699.

Secretaris: Jan van der Zee
Fleminglaan 18
5644 DH Eindhoven. 040-2130210.

Penningmeester: Huub Knubben
Sansovinostraat 24
5624 JX Eindhoven. 040-2460363.

**Biologisch
secretariaat:** Hans Hermans
Provincialeweg 138
5503 HK Veldhoven. 040-2547152.

en: Tonny van der Vleuten
Nieuwstraat 30a
5527 AV Hapert. 0497-384107.

Algemeen lid: Willem Veenhuizen
Bussele 32
5641 PB Eindhoven. 040-2816913.

INHOUD: jaargang 23 no. 4 (1997)

Hans Hermans	De Nachtzwaluw in de Kempen in 1996.	99
Pieter Wouters	Telling van Eksters en andere wintervogels in januari 1996.	106
Willem Veenhuizen	De Huiszwaluw (<i>Delichon urbica</i>) in de Kempen in 1996.	114
Karin Albers, Jeanne Verheugt & Willem Veenhuizen	Stadsnatuur.	117
Tonny van der Vleuten & Hans Hermans	Doorgebladerd.	120
Huub Knubben	Knipselkrant.	121
Jan Wouters	Voor U gelezen.	126
VOGELVARIA		
Carlo van Wely	Theater aan zee.	128
Karin Albers	Project Flora- en faunagegevens Eindhoven.	129
Piet van Happen	Wist U dat...	130

Tekeningen: E. van Asseldonk
M. Bakermans
H. Bierens
J. Busby
F. Geeven
L. Peeters
H. Ragas
W. van de Voort